

Α

ΛΟΓΟΣ

Ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὴν ἐπέτειον ἐορτὴν
τῆς τοῦ Ὁθωνίου Πανεπιστημείου καθιδρύσεως,
τῇ 20 Μαΐου 1861.

Τὸ κείμενον τοῦ ἐπομένου λόγου δὲν δημοσιεύεται ἐντελῶς ἀναλλοίωτον, ὥς εἶχεν ἀπαγγελθῆ, διότι, συνεπείχ νέων ἐρευνῶν καὶ ἀνακαλύψεων, ἤναγκάσθην νὰ μεταβάλω ὀλίγα τινὰ ἐν αὐτῷ. Ἐπειδὴ δέ, συνταχθὲν πρὸς σκοπὸν κυρίως πανηγυρικόν, περιέχει ἐν περιλήψει συμπεράσματα μόνον, στηριζόμενα ἀπλῶς εἰς ὑποσελιδίους παραπομπάς, εἰς ἃς δὲν δύναται ν' ἀπαιτηθῇ παρὰ παντὸς ἀναγνώστου κοπιωδῶς ν' ἀνατρέχη, ἀναγκαῖον ἐθεώρησα ν' ἀναπτύξω καὶ συναρμολογήσω ταύτας ἐν προσθέτῳ πραγματείᾳ ἐκτενεστέρας καὶ δικαιολογητικῇ, ἵνα μὴ ὑποτεθῇ ὅτι ὁ λόγος ἀπλῶς ἐκτίθεισι κενὸν φαντασίας διάπλασμα.

Ο ΛΟΓΟΣ

Εἰ μὴ τιθέασθαι τὰς Ἀθήνας στέλεχος εἶ.

Λύσιππ. ἐν Δικαιάρχ. Α, 5.

Ὅτε πρὸ τριακονταετίας ἐπεδήμησα κατὰ πρῶτον εἰς τὰς Ἀθήνας, εὔρον αὐτὰς ἄμορφον σωρὸν συντριμμάτων, καὶ μεταξὺ ἐρειπίων νέων, βεβηλούντων τὰ ἀρχαῖα ἐρείπια, πενιχράς τινας καλύβας ἀνερπομένας εἰς τῆς Ἀκροπόλεως τὰ πλευρά, καὶ ὡς γονυπετούσας ἐνώπιον τῶν περισωθέντων λειψάνων τῆς ἀρχαίας μεγαλειότητος· εὔρον ἵπποστάσιον τὸ Θησεῖον καὶ ἀσβεστοκάμινον τὸ Ὀλυμπιεῖον, καὶ εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἐφ' ἧς νῦν ἰστάμεθα, εὔρον ῥακενδύτην Ὀθωμανὸν βόσκοντα τὰς ἰσχνάς του καμήλους, καὶ πανταχοῦ ἐρήμωσιν καὶ καταστροφήν, τὰς λειτουργοὺς ταύτας καὶ τὰς ὁπαδοὺς τῆς δουλείας.

Ἐξ ἔτη παρῆλθον ἔκτοτε, καὶ ἐν ἡμέρᾳ ἐαρινῇ φαιδρὸν πλῆθος, εἰς οὗ τὰ βλέμματα ἠκτινοβόλει ἡ νέα ζωὴ, ἀνήρχετο ἐορτασίμως πρὸς εὐρεῖαν οἰκίαν ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν, διότι ἡ ἡμέρα ἐκείνη, ἡ τῶν γενεθλίων οὔσα καὶ τῆς ἐνθρονίσεως τοῦ Μεγαλειοτάτου ἡμῶν Βασιλέως, ἐπανηγυρίζετο μεγαλοπρεπέστατα καὶ δημοτελέστατα διὰ τῆς πρώτης ιδρύσεως τοῦ Πανεπιστημείου, ἐγειρομένου εἰς ναὸν πνευματικῆς κοινωνίας καὶ ἀδελφότητος αἰσθημάτων καὶ ἀγωγῆς πᾶσι τοῖς Ἑλλησι καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὁμοδόξοις. Μικρὸν δ' ἔτι, καὶ ἡ βασιλικὴ δαψιλεία, ὡς καὶ ἡ τῶν Πανελλήνων φιλοτιμία, διεκόσμησαν ταῖς παλιννο-

τούσαις Μούσαις τὸ λαμπρὸν τοῦτο μέγαρον, ἐν ᾧ σήμε-
ρον ἐορτάζομεν τὴν εἰκοστὴν τετάρτην ἐπάνοδον τῆς ἐν τῷ
ἐθνικῷ βίῳ τοσοῦτον ἐπισήμου ἐκείνης ἡμέρας.

Ἐπειδὴ δ' ἔθος ἀκαδημαϊκὸν ἐπεκράτησε νὰ πανηγυρί-
ζηται αὕτη διὰ τινος ἀπὸ τούτου τοῦ βήματος ἀγορεύσεως,
τῆς ἢ ὑπόθεσις ἐπιτρέπεται τῇ τοῦ ἀγορεύοντος ἐκλογῇ,
ἄνω μοι, ἀφ' οὗ ἐμνήσθην τῆς οἰκτρᾶς ὄψεως ἣν παρίστα
ἐν ἡμέραις δουλείας ἢ ποτὲ κλεινὴ πόλις τῶν Ἀθηναίων, νὰ
ἐκθέσω διὰ βραχέων ὅποια τις ἦν αὕτη ἐν γένει ὅτε ἐν τῇ
ἀρχαιότητι ἔλαμπε πρώτη καὶ ἐνδοξοτάτη μεταξὺ τῶν πό-
λεων. Ναὶ μὲν, σήμερον ὑπὸ τὴν πνοὴν τῆς ἐλευθερίας
ἀνακρύπτει ἐκ τῶν ἐρειπίων, καὶ τὴν ἀμορφίαν αὐτῆς δια-
δέχονται σεμνοὶ ναοί, ὠραῖαι οἰκίαι, ὁδοὶ εὐθύτομοι, καὶ ἐν
εὐσκίοις κήποις ἢ ἀηδῶν πάλιν κελαδεῖ πρὸς τὸ ῥόδον, καὶ
ἐν γένει πρὸς καλλωπισμὸν αὐτῆς συναμιλλᾶται ἡ ἀνατο-
λικὴ τῆς φύσεως καὶ τοῦ κλίματος καλλονὴ μετὰ τῆς εὐ-
ρωπαϊκῆς εὐρυθμίας. Ἀλλ' ἐν ᾧ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς εὐνο-
μίας εἰς νέαν ἀναγεννᾶται μορφήν, καὶ ἐξαλείφονται ὅση-
μέραι τὰ ἔχνη τῶν συμφορῶν καὶ τῶν ἐξολοθρεύσεων, κιν-
δυνεύουσι νὰ συναπολεσθῶσι καὶ πολλὰ τῆς ἀπωτάτης ἀρ-
χαιότητος ἔχνη, καὶ αἱ ἀρχαῖαι Ἀθῆναι νὰ ἐξαφανισθῶσιν
ὑπὸ τὸν μανδύαν τοῦ πολιτισμοῦ πολὺ μᾶλλον, ἢ ὅτε ἐκά-
λυπτε τὸν σεβαστὸν αὐτῶν σκελετὸν στρῶμα κόνιος καὶ
συντριμμάτων τῶν βαρβάρων αἰώνων. Διὰ τοῦτο, ἐνῷ ὁ
νέος βίος ἀπαιτεῖ καὶ ἐπιφέρει ἀλλοιώσεις ἐπ' ἀλλοιώσεων,
καὶ ἀληθῶς νέας ἀπεργάζεται τὰς Ἀθήνας (1), μικρά τις
ἐκδρομὴ εἰς τὰς ἀρχαίας ἐκείνας, οὐχὶ μετ' ἀξιώσεων γινο-
μένη ἐπιστημονικῆς ἀκριβολογίας, ἥτις ἤθελε καταστήσει
αὐτὴν μακροτέραν ἢ κατὰ τὴν παροῦσαν ὥραν, καὶ ὀχλη-

(1) Novæ Athenæ, ἐπιγρ. τοῦ ὑδραγωγείου τοῦ Ἀδριανοῦ.

ροτέραν τῇ ὁμηγύρει, ἀλλὰ μόνον εἰς πρόχειρον διέγερσιν ἀναμνήσεων, κοινῶν μὲν βεβαίως, πάντοτε ὁμῶς ὠφελίμων καὶ προσφιλῶν, ἴσως τύχῃ ἐπιεικῶν ἀκροατῶν, ἀφορώντων μᾶλλον εἰς τὴν λαμπρότητα τοῦ θεάματος ἢ εἰς τὴν ἀτεχνίαν τοῦ ξεναγοῦ.

Καὶ δὴ ἀνέλθωμεν ἐκ τοῦ Πειραιῶς, τὸ Ἀλίπεδον διελάσαντες, καὶ παρὰ τὸ Μακρὸν πορευόμενοι τεῖχος, οὐχὶ πάντως τὸ Φαληρικόν, τὸ τῆς ὁδοῦ ἡμῶν ἀφρεστῶς, καὶ ἀπὸ Λυσάνδρου οὐδέποτε ἀνοικοδομηθέν, οὐδ' αὐτὸ τὸ Νότιον ἢ Διὰ μέσου καλούμενον, ὃ προσέθηκεν ὁ Περικλῆς, μηδὲ τὴν δι' αὐτοῦ καὶ τοῦ βορείου τείχους διέλθωμεν, διότι οὐ μόνον στερούμεθα τῆς καλῆς τοῦ πεδίου θέας, ἀλλὰ καὶ φθάνομεν εἰς τὰς ἀνοδίας τῶν Μελιτίδων ἢ τῶν Ἰππάδων πυλῶν, ἂν καλῶς ἀπομνημονεύω τὸ ὄνομα, ὧν ἀνάντης ἡ πρόσδασις καὶ ἵπποις μόνον οὐχὶ δὲ καὶ τῷ ἡμέτερῳ δίφρῳ βατή, ἢ εἰς τὰς δυσχωρίας μεταξὺ Μουσείου καὶ Πνυκὸς ἢ μεταξὺ ταύτης καὶ τοῦ λόφου τῶν Νυμφῶν. Ἡ ὁδὸς ἡμῶν παρατείνει τὸ βόρειον ἢ ἔξωθεν τεῖχος, κατ' αὐτὴν τὴν διεύθυνσιν τῆς νῦν Πειραικῆς. Προσελθόντες δὲ τῷ περιβόλῳ τῆς πόλεως, ἂν ἐξακολουθήσωμεν εὐθὺ πρὸς βορρᾶν, ἀφικνούμεθα εἰς τὸ Δίπυλον, τὰς Ἱερὰς ἢ Θριασίας πύλας, ἔνθα σήμερον ἢ σχεδὸν ὁμώνυμος Ἀγία Τριάς. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπισημοτέρα τῶν εἰσόδων τῆς πόλεως, ἀλλ' ἀπεστὶν ἡμῶν, καὶ προσέτι ἐκτιθέμεθα παρ' αὐτὴν εἰς ἀσέμνων γυναικῶν δυσφήμους συναντήσεις. Κάμψωμεν μᾶλλον πρὸς δεξιὰ, καὶ ἐντεῦθεν τοῦ Ἑπταχάλκου, τοῦ πετρώδους λοφιδίου, ἐφ' οὗ ἴστατο ἄλλοτε τὸ μνημεῖον τοῦ Χαλκόδοκτος, ἴσταται δὲ νῦν ἡ ἐκκλησία τοῦ Χαλκουρίου, μεταξὺ τοῦ στρογγύλου πύργου καὶ τοῦ λαξευτοῦ βράχου, ὅστις εἶχεν ἐπίθεμα τὸν τοῦ Πραξιτέλους ἵππῳ

ἐφρεστηκότα στρατιώτην, ἴσως τὸν κοσμοῦντα σήμερον τὴν Κυριναλείαν πλατεῖαν τῆς Ῥώμης, ὑπερβῶμεν τοὺς οὐχὶ λίαν ἀνωμάλους ἐσχάτους πρόποδας τοῦ λόφου τῶν Νυμφῶν, καὶ ἡ ἀκριβῶς ὑπὸ τὸν λόφον αὐτὸν ἀνοιγομένη πύλη ἐστὶν ἡ Πειραικὴ.

Εἰσελθόντες δέ, μὴ χρονοτριβήσωμεν περὶ τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, τὸ περιέχον σκεύη εἰς παρασκευὴν τῶν πομπῶν, δι' ὃ καὶ εἰς ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας Παρασκευῆς μετεποιήθη ὕστερον, μηδὲ περὶ τὸν τῆς Δήμητρος ναόν, ὅστις, διὰ τὸ αὐτόθι ἄγαλμα τοῦ Ποσειδῶνος, καθιερώθη ἔπειτα τῷ ἁγίῳ Νικολάῳ, Ποσειδῶνι τῶν χριστιανῶν, ἀλλὰ σπεύσωμεν πρὸς τι ὕψωμα, «ὡς ἂν ἡμῖν ἐκ περιωπῆς καταφανῇ πάντα ἢ τὰ ἐν τῇ πόλει» (2), καὶ γενικὴν τινα λάβωμεν τῆς συνόλου ἐπόψεως ἔννοιαν. Ἴδου πρὸς τὰ δεξιὰ ἡμῶν λόφος πρὸς ὃν ἄγουσι στοαὶ ἀλλήλας ἐκδεχόμεναι. Διαβάντες διὰ τῶν δύο παραλλήλων τούτων, τῆς Βασιλείου καὶ τῆς τοῦ Ἐλευθερίου Διός, ὧν τὴν πρώτην ἴσως διεδέχθη ὁ ἅγιος Ἡλίας, προσέχοντες δὲ μὴ ἀφυπνήσωμεν τὰς σεμνὰς Εὐμενίδας, αἵτινες ῥέγχουσιν εἰς τοῦτο τὸ βάραθρον, ἀναβῶμεν τὸν ὑπερτείνοντα ἀπότομον ὄχθον, τὸν περιώνυμον Πάγον τοῦ Ἀρεως, οὗ καὶ βλέπομεν κατὰ τοὺς πρόποδας τὸν Ναόν.

Μεγαλοπρεπῶς ἀναπαύεται ὑφ' ἡμᾶς ἡ πόλις εἰς τοὺς κόλπους καταφύτου πεδίου. Τὸν ὀρίζοντα αὐτῆς περικλείουσιν, εἰς διαυγῇ διαγραφόμενοι οὐρανόν, καὶ εἰς στιλπνὴν ἀτμοσφαῖραν λουόμενοι, ὁ μελισσοτρόφος Ὑμητὸς πρὸς ἀνατολάς, πρὸς δυσμὰς ὁ Κορυθαλὸς καὶ ὁ Αἰγάλεως, βαθμηδὸν ὑψούμενος μέχρι τῶν ἀποτόμων κορυφῶν τοῦ Πάρνηθος, ὧν μία, ἡ περιφερὴς ἐκείνη καὶ μεμονωμένη, ἐστὶν

(2) Λουκ. Ἀλ. ιε'.

ἡ Φυλή, μεγαλώνυμος βωμός τῆς ἐλευθερίας. Πρὸς Βορρᾶν δ' ὀρίζει τὴν θεὰν μακρὰν μὲν ὁ καλλιμάρμαρος Βρυλλησός, σχῆμα ἔχων βασιλικῆς σκηνῆς ἀναπεπταμένης, ἐγγύτερον δ' ἡ σειρὰ τοῦ Λυκαβητοῦ μετὰ τῆς ὀξείας ἄκρας τοῦ Ἀρχέσμου, ἣν στέφει ὁ βωμός τοῦ Ἀγχεσμίου Διός, καὶ πρὸς μεσημβρίαν συγγεῖται μετὰ τοῦ κυανοῦ οὐρανοῦ ἢ κυανῇ θάλασσᾳ, τὸ εὐρὺ στάδιον τῆς δόξης τῶν Ἀθηναίων. Ὑπὸ δὲ τοὺς πόδας ἡμῶν ἡ πόλις, τροχοειδής, κατὰ τὸν χρησμόν, περιβάλλει τὴν Ἀκρόπολιν κύκλῳ, ὡς ὀμφαλὸν ἐν ἀσπίδι, ἔχουσα περίμετρον δυναμένην, μεθ' ὅλων τῶν ὀχυρωματικῶν αὐτῆς ἐλιγμῶν, νὰ ἐκτιμηθῇ ὡς ἐξ ἀπλῆς ὀψεως εἰκάσαι, εἰς τεσσαράκοντα πέντε περίπου στάδια, καὶ παριστᾷ λαβύρινθον οἰκιῶν, καὶ ἐργαστηρίων, καὶ στοῶν, καὶ ναῶν, καὶ παντοίων οἰκοδομημάτων, εἰς μυριάδα δυναμένων ν' ἀριθμηθῶσι. Τίς ἐν αὐτοῖς θέλει μᾶς δείξει τὴν οἰκίαν τοῦ Θεμιστοκλέους, τὴν οἰκίαν τοῦ Μιλτιάδου; Ἀφανεῖς αὗται συγγέονται μεταξὺ τῶν πολλῶν, κατ' οὐδὲν αὐτῶν σεμνότεραι οὔσαι. Ὅσαι δὲ λαμπρότεραι φαίνονται καὶ αὐτῶν τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων, ταύτας ἀνεγείρουσιν ἀλαζόνες ὀψίπλουτοι, ἐκ τῶν τὰ κοινὰ καρπούμενων (3). Φαίνεται δ' ἐν γένει κακῶς ἐξόρυμοτομημένη ἡ πόλις, διὰ τὴν τοῦ σχεδίου αὐτῆς ἀρχαιότητα, δι' ὃ καὶ δυσκόλως δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν ἐκ τῆς ἀποστάσεως ταύτης καὶ τῆς γενικωτέρας διαιρέσεις αὐτῆς.

Πρὸς τ' ἀριστερὰ ἐκεῖ, καὶ βορείως τῆς Πειραικῆς πύλης δι' ἧς εἰσήλθομεν, ἰδοὺ κατὰ τὴν Ἀγίαν Τριάδα τὸ πολυτελές Δίπυλον, διαιροῦν τὸν Ἐξω τοῦ Ἐσω Κεραμει-

(3) Δημ. Ὀλυνθ. Γ. ι'. Ἐκδ. Δούκ. — Κ. Ἀριστοκρ. 48'. — Π. Συντάξ. IB. — Ἀριστοκρ. Ὀρν.

κοῦ· ἐντεῦθεν δ' αὐτοῦ δρόμος εὐρύς, ἔχων ἐκατέρωθεν ἐργαστήρια καὶ στοάς, διευθύνεται πρὸς τῆς πόλεως τ' ἀνατολικά, διασχίζων τὴν ἀγοράν. Παρ' αὐτὸ δὲ τὸ Δίπυλον ὑποφαίνεται, νομίζω, καὶ ἑτέρα Πύλη, ἐπίσης ἄγουσα πρὸς τὸ πολυάνδριον τοῦ Ἐξω Κεραμικοῦ, καὶ ἴσως εἰσὶν αὗται αἱ Ἑριαῖαι, ἧς πύλαι τῶν τάφων. Πέριξ δ' ἡμῶν τρὸς δυσμὰς τοῦ Κεραμικοῦ καὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ἡ πυκνὴ συνοικία αὕτη ἐστὶν ἡ *Μελίτη*, ἐπὶ τῶν λόφων καὶ πέραν αὐτῶν ἀπλουμένη, μέχρι τῆς ὑπὸ τὸ Μουσεῖον *Κοίλης* ἐκείνης ὁδοῦ, εἰς ἣν ἀνοίγονται αἱ *Μελιτίδες Πύλαι*, καὶ ἣν δοξάζουσιν οἱ τάφοι τοῦ Κίμωνος καὶ τοῦ Θουκυδίδου. Τὸ δὲ λοιπὸν τῆς πόλεως ἀποκρύπτει ἡμῖν ἐνταῦθα οὗ ἰστάμεθα ἡ Ἀκρόπολις, παρακωλύουσα ἡμᾶς ν' ἀσπασθῶμεν μετὰ σεβασμοῦ τὴν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ Μουσείου κοιλάδα, ἥτις, ἂν δὲν τὴν παραγνωρίζωμεν, ἐστὶν ὁ *Κολλυτός*, ἡ γενέθλιος συνοικία τοῦ Πλάτωνος, εἰς ἣν κατῴκει καὶ ὁ Τίμων (4), πρὶν ἢ μισανθρώπως κλεισθῇ εἰς τὸ ἔρημον πυργίον ἐν Ὑμητῷ. Νομίζω δ' ὅτι ἐπέκεινα βλέπω ἐκτεινομένην μέχρι τοῦ Ὀλυμπίου καὶ τῶν παρ' αὐτὸ *Αἰγαίων* καὶ *Ἰωνίδων* πυλῶν, τὴν κώμην τῶν Κυδαθηναίων, ἐνθα πλεῖστα εἰσὶ μεταλλουργεῖα, ἴσως τὸ *μαχαιοποιεῖον* τοῦ Δημοσθένους, καὶ τὸ *ἀσπιδοπηγεῖον* τοῦ Ἀπολλοδώρου, καὶ τοῦ Τιμάρχου τὸ *ἀργυρεῖον*, ὧν λείψανον ἢ ὑπὸ τὰς οἰκίας αὐτόθι ἀνορυττομένη συχνὴ μετάλλων σκωρία. Βορειότερον δὲ τῶν Κυδαθηναίων ἐκτείνεται ἡ *Διόμεια*, ἥτις διὰ τῶν *Διομείων πυλῶν*, κατὰ τοὺς κήπους τῶν Ἀνακτόρων διχοτομουμένη, χωρεῖ ἐκτὸς τῆς πόλεως μέχρι τοῦ *Κυνυσάρχους*, κατὰ τοὺς Ἀσωμάτους.

Ἄλλ' ἐν ᾧ τ' ἀπέχοντα οὕτω τηλεσκοποῦμεν, τίνες εἰ-

(4) Λουκ. Τιμ. 7.

σὶν οὗτοι οἱ πρὸ τῶν ποδῶν ἡμῶν τὴν λαξευτὴν κλίμακα ἀνιόντες, ἄνδρες σεμνοὶ τὴν ἀναβολήν, τὴν ὄψιν μεγαλοπρεπεῖς καὶ ἐπίσημοι; Ἄ! ναί, ἰστάμεθα ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου, τοῦ ἐπιφανοῦς ἐκείνου κατὰ πᾶσαν τὴν ἀρχαιότητα δικαστηρίου τῶν φονικῶν, παρ' ᾧ καὶ Θεοὶ δίκας ὑπέσχον, καὶ καθ' οὗ οὐδεὶς ποτε, καὶ καταδικαζόμενος, ὡς ἀδικηθεὶς ἐξανέστη(5). Οἱ δ' ἄνδρες οὗτοι εἰσὶν οἱ δικασταί, οὐχὶ ἐκ τῶν ἐξακισχιλίων Ἑλιαστῶν, οἵτινες κλήρῳ αἵρετοί, διανέμονται καθ' ἐκάστην εἰς τὰ δέκα πολιτικὰ δικαστήρια, τὸ Παλλάδιον, τὸ Δελφίνιον, τὸ Πρυτανεῖον(6), τὸ Τρίγωνον, τὸ Παράβυστον, τὸ Βατραχιοῦν, τὸ Φοινικιοῦν, τὸ Ἐπίλυκον, τὸ Μετίχιον, καὶ τὸ ἐν Φρεαττύϊ τοῦ Πειραιῶς, ἀλλ' οἱ τὴν ἄνω Βουλὴν ἀπαρτίζοντες, οἷς μετὰ δόκιμον τῶν δημοσίων διοίκησιν ἰσόβιον ἐδόθη τοῦτο τὸ γέρας(7), ὡς καὶ τὸ μέγα ἐκεῖνο, τοῦ ἐφορᾶν τὴν ὑπ' ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων ἀκριβῆ τῶν νόμων ἐκτέλεσιν(8). Ἴδου αὐτοί· ἀφ' οὗ ἀνέβησαν, ἀντὶ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ εὐτελὲς καὶ πηλοστεγὲς τοῦτο οἶκημα(9), ἐν ᾧ συνεδριάζουσιν ὡς Βουλὴ, ἐλθόντες καταλαμβάνουσι σοβαρῶς τὰς ἐδρας ἐφ' ὑπαίθρου τοῦ βράχου, διότι οὐδ' ὅσιον οὐδὲ πρέπον οἱ καθαροὶ οὗτοι τὰς χεῖρας νὰ συγκάθηνται ὁμορόφιοι τοῖς αὐθένταις καὶ ἀνθρωπίνῳ αἵματι μολυνθεῖσιν(10). Οἱ δ' αὐτοῖς ἐπόμενοι δύο ἐκεῖνοι, οἱ ὠχροὶ καὶ τεταραγμένοι, εἰσὶν οἱ διάδικοι, διότι αὕτη ἐστὶ φονικῆς δίκης κυρία ἡμέρα. Προσαχθέντες δ' ἐκαθέσθησαν καὶ αὐτοὶ

(5) Δημ. κ. Ἀριστοκρ. κδ'. κγ'.

(6) Πaus. Α, 28.—Πολυδ. Η, 121.—Σχολ. Ἀριστοφ. Πλ. 278. Σφ. 1105.—Σουίδ. λ. Βακτηρία.—Bekker, Anecd. gr. I, σ. 220.

(7) Ὑπόθ. Δημ. κ. Ἀνδροτ.

(8) Ψήφ. Τισαμ. ἐν Ἀνδοκ. π. μυστ. κδ'.—Πλούτ. Σόλ. ΙΘ.

(9) Vitr. II, 1.

(10) Ἀντιφ. π. Ἡρώδ. φ. γ'.—Πολδ. Η, 10, 110.

ἐν δὲ δύο λίθων ἀργῶν, τοῦ λίθου τῆς ὑβρεως καὶ τοῦ λίθου τῆς ἀναιδείας, καὶ ἐτέθησαν ἐμπρὸς τῶν δικαστῶν οἱ δύο τῆς ψευδοφορίας καδίσκοι, ὅτε ἀπολλὺς καὶ ὁ ἀπολύων (11). Σγᾶτε λεώ! Ἐστεμμένος προβαίνει ὁ ἱερεὺς, καὶ φοβεράν θυσαν ἐπιτελεῖ, ἀράς ταῖς ὑποχθονίοις Ἐριννύσι (12) κατὰ τῶν ἐκδόρκων προφέρων. Ἄμα δ' ὁ Γραμματεὺς ἀνέγνω τὰς ἀντιγραφάς (13), τοῦ μὲν ἐγκαλοῦντος, τοῦ δ' ἀντιδιῶσχυριζομένου, ἄτρομος ἀναπηδᾷ ὁ διώκων, καὶ θέτων τὸν πόδα ἐπὶ τῶν ἔτι σπαιρόντων τομίῳ τοῦ κάπρου, τοῦ κριοῦ καὶ τοῦ ταύρου, ὁμνυσιν ἐπὶ ἀπωλείᾳ ἑαυτοῦ, τῶν παίδων καὶ τῆς οἰκίας του περὶ τῆς τοῦ ἀντιδίκου του ἐνοχῆς (14), καὶ θαρράλέως εἰσιὼν τὴν εὐθεΐαν (15), προσάγει μάρτυρας, προκαλεῖβάσανον τῶν δούλων τοῦ ἐναγομένου (16), ἐξάγει τὰς ἀποδείξεις ἐκ τοῦ ἐχίνου εἰς ὃν εἶχε σφραγίσει αὐτὰς ἡ ἀνάκρισις (17), καὶ ἄνευ ὕδατος δοκιμαζόμενος (18), διότι ἡ δίκη περὶ κακώσεως (19), κεραυνοβολεῖ ἐπὶ μακρὰν ὥραν τὸν ἀντίπαλον διὰ ρύμης φλογερῶν λόγων, καὶ ἀπαιτεῖ αἷμα ἀνθ' αἵματος, διῶσχυριζόμενος ὅτι τὸ θυμα ἐκπνέον δὲν ἐσυγχώρησε τὸν φονέα του (20). Τεθορυβημένος καὶ ὑποτρέμων ἐγείρεται μετ' αὐτὸν ὁ κατηγορούμενος, καὶ τινὰς λέξεις δυσ-

(11) Φρόννιχ. ἐν Ἀρπ. καὶ Σουίδ.

(12) Δείν κ. Δημ. ιδ'.

(13) Δημ. κ. Στεφ. ια'.

(14) Δημ. κ. Ἀριστοκρ. κδ'.

(15) Πολυδ. Η, 57. — Δημ. κ. Στεφ. ψευδομ. Α, γ'. — Ἀρποκρ. — Ὑπόθ. Δημ. κ. Φορμ.

(16) Ἰσαῖ. π. Κίρων. κλ. δ'. — Ἀντιφ. π. Χορ. η'.

(17) Δημ. κ. Βοιωτ. γ'. κ. Στεφ. γ'. ιβ'. ιδ'. κ. Εὐέργ. ε'. — Σχλ. Ἀριστρ. Σρ. 1436.

(18) Αἰσχ. κ. Κτησ. νς'. κτλ.

(19) Ἀρπ. 161.

(20) Δημ. κ. Εὐέργ. πη'. Μινησ. κδ'.

νοήτως τραυλίσας, παραδίδωσι τὸν λόγον εἰς συνήγορον(21), ὅστις διὰ παραγραφῶν(22), ἀντωμοσιῶν καὶ διαμαρτυριῶν(23), καὶ διὰ παντὸς εἰδους ἐνστάσεων, προσπαθεῖ ν' ἀποφύγῃ τὴν οὐσίαν τῆς δίκης. Μάταιος ἄγών, ὅστις διεγείρει μόνον τὴν δυσπιστίαν τῶν δικαστῶν, καὶ παρασκευάζει αὐτοὺς εὐμενεστέρους εἰς τὸν ὕστερον τοῦ διώκοντος λόγον(24), περίληψιν ὄντα τοῦ προτέρου, καὶ ἀνασκευὴν τῶν σαθρῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ ἀντιδίκου. Ὁ δ' ἐναγόμενος, τί λοιπὸν ἔγινε; Πῶς δὲν ἀνίσταται καὶ αὐτὸς εἰς δευτερολογίαν; Ἴδου ἐκεῖ τὸν κίνδυνον ἐπιγνούς, ἐτράπη αὐθορμήτως εἰς ἐκουσίαν φυγὴν.

Ἀφήσωμεν αὐτὸν φεύγοντα, διότι οὐδεὶς, οὐδ' αὐτοὶ οἱ δικασταὶ δικαιοῦνται νὰ τὸν κωλύσωσιν ὅταν φύγῃ πρὶν τὸ δεῦτερον ἀγορεύσῃ(25), καὶ ἀποβλέψωμεν πρὸς τοῦ λόφου τοὺς πρόποδας, ἔνθα μέγα πλῆθος συνέρρευσεν, ἐκ τοῦ ἔξω Κεραμεικοῦ προερχόμενον, καὶ μύρτου κλάδους ἔχον διὰ χειρῶν(26). Ποῖον παράδοξον θέαμα! Ναῦς εἶν' ἐκείνη ἡ μετ' ἀλαλαγμῶν καὶ παιάνων προπεμπομένη διὰ τῆς πόλεως; Ἀναχθεῖσα κάτωθεν τοῦ Ἀρείου Πάγου, οὗ ἦν ἡγκυροβολημένη, ἐλαύνεται χιλία κώπη διὰ τῶν ὁδῶν, καὶ τὸν ἄνυδρον πλοῦν αὐτῆς βοηθεῖ κολπούμενον κροκωτὸν ιστίον πεποικιλμένον. Ναί, τὸ ιστίον τοῦτο ἐστὶν ὁ νέος πέπλος τῆς Ἀθηνᾶς, εἰς τὴν Ἀκρόπολιν διὰ τοῦ ξένου τούτου μηχανήματος ἀναγόμενος, διότι σήμερον τελοῦνται τὰ Παναθή-

(21) Λίσχ. π. πρπρσθ. νη'. κ. Κτησ. νη'.

(22) Πολυδ. Η, 57.

(23) Λυσ. κ. Παγκλ. δ'. — Ἀρπ. — Σουίδ.

(24) Δημ. κ. Ἀφρόδ. Β. α'.

(25) Δημ. κ. Ἀριστοκρ. κδ'.

(26) Θουκ. ΣΤ, 17.

αἰα, σήμερον ἐστὶν ἡ εἰκοστὴ ὀγδὴ Ἑκατομβαιῶνος(27).
 οἱ ἄρχοντες(28) περιστοιχίζουσιν ἐν πομπῇ τὸ τῶν Ἑργαστι-
 ῶν(29) εὐσεβὲς φιλοτέχνημα, καὶ παρακολουθοῦσιν αὐτὸ
 γυναῖκες καὶ παρθένοι βελούκοι, φέρουσιν τὰ σκεύη τῶν
 οὐσιῶν(30)· μετ' αὐτάς δ' ἔπονται αἱ τῶν μετοίκων γυναῖ-
 κες, ἐν ὑπηρετίδων μέρει τὰ σκιάδια καὶ τὰς ὑδρίας πεφορ-
 σμέναι(31). Εὐρωστοὶ θύται ὁδηγοῦσι τὰ λιπαρὰ ἱε-
 ρεῖα(32), ἃ ἔπεμψε τῇ μητροπόλει ἡ υἱικὴ τῶν ἀποίκων
 φιλοστοργία(33), καὶ ἄλλοι φέρουσιν ἐν σκάφαις τὰ ὄψα
 καὶ τὰ τρωγάλια, καὶ ἐν ἀμφορεῦσι τὸν οἶνον(34), διὰ τὴν
 ἐκ τῶν κρεῶν τῆς θυσίας ἐστίασιν· αὐληταὶ δὲ καὶ κιθαρι-
 σταὶ(35) καὶ ἀοιδοὶ θαλλοφόροι(36) προπορεύονται τῶν ἐν
 ταῖς διφρηλασίαις στεφανωθέντων(37) τεθρίππων(38), καὶ
 παντὸς τοῦ πλήθους τῶν ἐφίππων(39) καὶ πεζῶν πανηγυ-
 ριστῶν(40).

Εἰς τὰς τάξεις τούτων ἀναμιγέντες, παρακολουθήσωμεν
 τὴν πομπήν· ἢ μᾶλλον, ἐν ᾧ αὕτη βάδην χωρεῖ, ἴδωμεν
 ἐπὶ στιγμὴν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸν ὥρατον ἐκεῖνον ναὸν ἐπὶ
 τοῦ ὑψώματος πρὸς τ' ἀριστερὰ ἡμῶν ἐν Σκαμβωνιδῶν.

(27) Πρόκλ. εἰς Πλάτ. Τίμ.

(28) Τ' ἀνάγλυφα τοῦ ζωοφόρου τοῦ Παρθενῶνος. Brit. Mus. 18, 21, 22.

(29) Ἡσύχ. λ. Ἑργαστίναί.

(30) B. M. 17, 23.

(31) B. M. 17. 24, καὶ ἐν ἐν Ἑλλάδι.

(32) B. M. 25, 84, 87. καὶ 2 Τμ. ἐν Ἑλλάδι.

(33) Σχολ. Ἀριστοφ. Νεφ.

(34) B. M. 25, καὶ 2 Τμ. ἐν Ἑλλ.

(35) 1 Τμ. ἐν Ἑλλ.

(36) B. M. 28 καὶ ἐν Τμ. ἐν Ἑλλ.

(37) Ἀριστοφ. Εἰρ. 899. — Ἀθήν. Β, 154.

(38) B. M. 25, 28, 30, 31, 78, 82.

(39) B. M. 32, 34. 77 καὶ 1 Τμ. ἐν Ἑλλ.

(40) 1 Τμ. ἐν Ἑλλ.

Πῶς; διστάζει ὁ ἀρχαιδίφης ν' ἀναγνωρίσῃ ἐν αὐτῷ τὸ Θησεῖον; Ἴδου ἔξωθεν ἐν ζωηραῖς γλυφαῖς παριστώμενοι οἱ ἄθλοι τοῦ ἥρωος, καὶ οἱ τοῦ συναγωνιστοῦ αὐτοῦ Ἡρακλέους· ἰδοὺ δὲ καὶ ἔσω οἱ τοῖχοι διὰ τύκου κατὰστικτοί, ὥς ἀπῆται τὸ χρίσμα ἐφ' οὗ ἦσαν αἱ περίφημοι γραφαὶ τοῦ Μίκωνος καὶ τοῦ Πολυγνώτου. Ἴδου τέλος εἰς μικρὰν ἀπόστασιν, ὥς καὶ ὁ Περιηγητὴς μαρτυρεῖ, τὸ τοῦ Πτολεμαίου γυμνάσιον, τὸ περὶ τὸ Βρυσάκιον ἀρτίως ἀνασκαφέν μετὰ τῶν ἐπωκοδομημένων αὐτῷ βυζαντινῶν κτιρίων, καὶ ἐντὸς τοῦ περιβόλου αὐτοῦ οἱ θεὰς ἀξιοί, ὥς καὶ ὁ Παυσανίας λέγει αὐτούς, καὶ ἰδιόρρυθμοι οὗτοι Ἑρμαῖ, κολοσσοὶ ὀριόποδες, εἰς τετραγώνους προσκείμενοι κίονας. Τίνες δ' ἄρα εἰσὶν οἱ πενιχροὶ οὗτοι τὴν ἐνδυμασίαν, οἱ καθήμενοι εἰς τὸ περιστύλιον τοῦ ναοῦ; Πῶς βλέπουσι μακρυνομένην τὴν πομπὴν καὶ δὲν τὴν παρακολουθοῦσιν; Εἰσὶ δοῦλοι, ὥς εἰς ἄσυλον ἐνταῦθα φυγόντες τὴν σκληρότητα δεσποτῶν ἀπηνῶν, καὶ ἀπαιτοῦντες νὰ μεταπραθῶσιν εἰς ἄλλους, καθ' ἃ, χαριζόμενος αὐτοῖς, ἐπιτρέπει ὁ νόμος.

Ἄλλ' ἡμεῖς, μὴ ἔχοντες τοὺς αὐτοὺς λόγους ὅπως μὴ ἀποσπασθῶμεν ἀπὸ τοῦ Θησείου, δράμωμεν κατόπιν τῶν πομπευόντων, οἵτινες τὴν Βασίλειον παραλλάξαντες, εἰσέδυσαν ἤδη πρὸς ἑω εἰς τὸν Κεραμεικόν. Ὁ ναὸς οὗτος ὃν βλέπομεν δεξιῶς ἡμῶν καὶ ὑπὲρ τὸν Κεραμεικόν, ἐστὶν ὁ τοῦ Ἡφαίστου, ὁ δὲ μετ' αὐτόν, ἀφίδρυμα τῆς ἐν Κήποις Οὐρανίας Ἀφροδίτης. Εἰς αὐτόν ταύτην τὴν νύκτα κατήλθον ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως αἱ Ἀρρήφόροι διὰ τῆς ὑπογείου ἐκείνης διόδου, καὶ κατέθεσαν αὐτόθι τὰ μυστηριώδη κανᾶ, ἀντ' αὐτῶν ἄλλα τῇ Πολιάδι ἀνακομίσασαι.

Ἄλλ' ἰδοὺ ἡμεῖς ἐν τῇ ἀγορᾷ. Ταύτην μᾶς ἀναγγέλλει ὁ χαλκοῦς οὗτος Ἑρμῆς, ὁ εὐγραμμος, ὁ εὐπερίγραφος,

ἀγοραῖος ἐπιλεγόμενος, καὶ ἡ παρ' αὐτῷ Πύλη, ἣν ἀνήγειραν οἱ Ἀθηναῖοι, νικήσαντες τὸν Κάσσανδρον ἐν ἵππομαχίᾳ, καὶ καθ' ἧς, φαίνεται. τὸ παράδειγμα ὠκοδόμησαν μετὰ ταῦτα ἐκ δωρεῶν τοῦ Καίσαρος καὶ Αὐγούστου, τὴν μακρὰν ἐκεῖθεν καθιερωθεῖσαν τῇ Ἀρχηγέτῃδι Ἀθηνᾷ, ἥτις διατηρεῖται ὑπὸ τὴν οὐχὶ ἀκατάλληλον ἐπωνυμίαν Πύλης τῆς ἀγορᾶς.

Ἡ μικρὸν ἀπέχουσα δ' αὕτη στοά ἐστὶν ἡ Ποικίλη βεβαίως. « Προσέλθωμεν οὖν τῇ διανοίᾳ καὶ εἰς τὴν στοάν τὴν Ποικίλην. Ἀπάντων γὰρ ἡμῖν τῶν καλῶν ἔργων τὰ ὑπομνήματα ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀνάκειται » (41). Οὐδ' ἐσμὲν μόνοι ἐντὸς αὐτῆς· πολλοὶ ἄνδρες πληροῦσιν αὐτήν, περιπατοῦντες ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν στηλῶν τῆς. Ἀλλ' αὐτοὶ ὀλίγον φαίνονται προσέχοντες εἰς τὰ θαυμάσια τῆς τέχνης, τὰ κοσμοῦντα τοὺς τοίχους αὐτῆς, εἰς τοῦ Μίκωνος τὰς μεγαλογραφίας, αἵτινες νέαν δόξαν προσέθηκαν εἰς τοὺς ἐνδόξους θριάμβους τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῶν Ἀμαζόνων καὶ τῶν Περσῶν (42), εἰς τοῦ Πολυγνώτου τὴν ζωγραφικὴν Ἰλιάδα, ἐφάμιλλον τῆς ποιητικῆς κατὰ κάλλος καὶ ὕψος. Συνδιαλέγονται δὲ σπουδαίως, καὶ ἐρευνῶσι τὰ περὶ φύσεως τοῦ Θεοῦ καὶ προσρισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ κηρύττουσι τὴν ἀρετὴν ὑπέρτατον ἀγαθόν, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν παθῶν ἀπαλλαγὴν ὑπερτάτην σοφίαν (43). Χαίρετε, ὦ γενναῖοι τοῦ Ζήνωνος ὀπαδοί! Αἱ εὐγενεῖς ὑμῶν μελέται θέτουσι τῷ ἀνθρώπῳ καὶ τοῖς λαοῖς τὴν πρώτην καὶ βεβαιωτάτην τῆς ἐλευθερίας κρηπίδα, διότι οὐδεὶς ἐστὶ τῶν ἄλλων ἐλεύθερος, ἐὰν ᾗ ἑαυτοῦ δοῦλος. Ἀλλὰ σήμερον καλεῖ ἡμᾶς προ-

(41) Λουκ. Ζ. Τραγῶδ. 33.

(42) Αἰτλ. κ. Κτησ. να'.

(43) Ἰδ. Ἀρρίαν. Ἐγγ. Ἐπικτ. καὶ Διατρ.—Μαρκ. Αὐρ.—Σενέκ. κλ.

βαίνουσα ἡ πομπή, καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν τὰ ἐμβριθῆ σας φιλοσοφήματα. Ἐς αὔριον τὰ σπουδαῖα!

Εἰς τὴν ὁδὸν ταύτην, ἣν ἐκατέρωθεν κοσμοῦσιν Ἑρμαῖ, ἀναθήματα ἰδιωτῶν καὶ ἀρχόντων, θαυμάσωμεν τὸ ζωηρὸν θέαμα χιλιάδων θεατῶν, σεσωρευμένων ἐφ' ὑψηλῶν ἱκρίων, ὧν τινὰ ἀλαζονικῶς καὶ τοὺς Ἑρμαῖς ὑπεραίρουσι. Παρ' αὐτὴν ἐκτείνεται ἡ *Μακρὰ Στοά*, τὸ δ' ὀπισθεν τῆς στοᾶς ὑψηλὸν τοῦτο μέρος, ἐφ' οὗ ἴδρυνται οἱ Τυραννοκτόνοι, καὶ ἀρ' οὗ, κατὰ τὸ Ἀνακείον καὶ τὸ πέρας τοῦ Κεραικοῦ, ἄρχεται ἡ πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν ἄνοδος, ἐστὶν ὁ Ἀγοραῖος Κολωνός· οἱ δ' ἐπ' αὐτοῦ ἱστάμενοι, κατὰ συστήματα συνεσπειρωμένοι, καὶ ἐκ τοῦ ἐνδύματος πτωχοὶ τινες φαινόμενοι καὶ ἀποχειροβίωτοι, εἰσὶν ἐργάτης λαός, ἐκ τῶν δήμων συνελθόντες, καὶ περιμένοντες μίσθωσιν· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἀποβλέπουσι συνεχῶς εἰς τὸ σκιαθηρικὸν καὶ ὑδραυλικὸν τοῦτο ὥρολόγιον, ὃ ἐφιλοτέχνησεν ὁ Μέτων ἐπὶ Περικλέους κατ' αὐτὸ τὸ χεῖλος τοῦ Κολωνοῦ, καὶ ὃ ἐπ' Αὐγούστου ἀπεμιμήσατο κατὰ τὸ ἄλλο πέρας τῆς ἀγορᾶς ὁ ἐν Κυρῶρηστινῆς Ἀνδρόνικος, τελειοποιήσας αὐτὸ εἰς μνημεῖον κατὰκοσμον.

Κατὰ δὲ τὸ κέντρον τῆς Ἀγορᾶς ποία κίνησις καὶ ποία ζωή! Εἰς τὸ ἀνατολικὸν αὐτῆς πέρας ἀνήγειρεν ὁ Ἀδριανὸς πολυτελεστάτας στοάς, ναοὺς καὶ βιβλιοθήκας, ὅλην Ἀδριανούπολιν, ἥς σώζεται ὁ περίβολος μετὰ κιόνων φρυγίου λίθου. Πανταχοῦ δ' οἱ ἀγοράζοντες, ἢ περιφέρονται ὑπὸ τὰς πλατάνους ἃς ὁ Κίμων ἐφύτευσεν, ἢ, μεταξὺ τῶν ἱερῶν καὶ τῶν ἀγαλμάτων (44) κάθηνται ἐπὶ τῶν λιθίνων ἐδρῶν (45), ἢ πληροῦσι τὰ κουρεῖα καὶ τὰ μυροπω-

(44) Λουκ. Ζ. Τραγῶδ. 16.

(45) Δημ. κ. Ἀριστογ. κδ'. — Λυσ. π. Ἀδυν. ς'. κτλ.

λεία (46), συνήθεις τῶν ἀργῶν διατριβάς, πρὸ τῆς μεσημ-
 ρείας μάλιστα, πληθούσης τῆς ἀγορᾶς (47). Οἱ ἐν τῷ κουρείῳ
 αὐτῷ παρὰ τοῖς Ἑρμαῖς, εἰς Δεκελιεῖς, Πλαταιεῖς δ' οἱ
 παρὰ τὸν χλωρὸν τυρόν (48), καὶ οὐ μακρὰν αὐτῶν ἐστὶ τῶν
 ὁλοαργέων ὁ κύκλος, ἐξῆς δὲ τὰ σκεύη, καὶ τὰ σκόροδα,
 καὶ τὰ κρόμνα, καὶ ὁ λιθανωτός, καὶ τὰ ἀρώματα, καὶ
 τὰ γέλγη, καὶ οἱ λοιποὶ ὅλοι τῶν ὠνίων κύκλοι, καὶ αἱ
 σκηναί, καὶ πανταχοῦ πέριξ ἡμῶν θόρυβος, καὶ κραυγαί·
 « Πρίω ἔλαιον, πρίω ὄξος, πρίω ἄνθρακας, πρίω ἄρ-
 τούς! (49) Προσοχὴ μὴ ἀνατρέψωμεν τὸ φορτίον τῆς ἄρτο-
 πώλιδος, καὶ μᾶς ὑβρίση ἢ λοίδωρος (50), ἢ μᾶς ἐγκαλέσ-
 εἰς τοὺς ἀγορανόμους (51). Ἐλθωμεν μᾶλλον εἰς τὰς μυρ-
 σίνας, πρὸς τὴν καλὴν στεφανοπλόκον (52), ἥτις ἐρυθριᾶ,
 χαριεστέρα τῶν ῥόδων τῆς, ὅταν ἀποβλέπη ἐρωτικῶς πρὸς
 αὐτὴν ὁ γείτων αὐτῆς ὀρνιθοπώλης, μεταξὺ φυσῶν τὰς κί-
 χλας ὅπως φαίνονται λιπαραί, καὶ διὰ πτερῶν ἐκ τῆς ῥινὸς
 κατ' ὀρμαθοὺς συνείρων τοὺς σπίνους, οὓς πωλεῖ ἐπτὰ εἰς
 τὸν ὁβολόν (53). Παρ' αὐτοῖς κάθηται καὶ εὐγενέστερος βιο-
 μήχανος, ὁ κιθαρωδὸς ἐκεῖνος, ὅστις χαίρει ὅτι ἡ ἐμπειρία
 τοῦ τοσούτους περὶ αὐτὸν συνάγει ἀκροατάς· ἀλλ' ὁ κώδων
 φορεῖ ὁ ἀναγγέλλων ὅτι ἀνοίγονται τὰ ἰχθυοπωλεῖα, καὶ
 πάντες κατέλιπον τὸν κιθαρωδόν, διότι τοῦτο ἐνταῦθα πε-
 ριέμενον τὸ σημεῖον πάντες, ἐκτὸς ἐνός, ὅστις, — ἦτον ἄρα

(46) Ξεν. Ἀπομν. Α, 1. — Σουίδ. Πληθ. ἀγ. — Περὶ πλ. ἀγ.

(47) Λυσ. κ. Παγκλ. α'.

(48) Αὐτ. 6'.

(49) Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 34.

(50) Αὐτ. Βάτρ. 857.

(51) Αὐτ. Σφ. 1406.

(52) Αὐτ. Θεσμοφ. 448.

(53) Αὐτ. Ὀρν. 1076.

ὁ μόνος φιλόμουσος ἐν αὐτοῖς; — Ὅχι! ἦτον ὁ μόνος κωφός, καὶ δὲν ἤκουσε τὴν κροῦσιν τοῦ κώδωνος (54).

Μετὰ τῶν ἄλλων ἀνάγκη νὰ ἐγκαταλείψωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν παραγνωριζόμενον τρόφιμον τῶν Μουσῶν, διότι ἡ κεφαλὴ τῆς πομπῆς φθάσα παρήλλαξεν ἤδη τὸ Ἐλευσίνιον, μετὰ τὸ ἔσχατον πέρας τῆς ἀγορᾶς, οὐ πολὺ ἀπέχον τῆς θέσεως καθ' ἣν ἡ μικρὰ Μητρόπολις πολλὰ διατηρεῖ ἐντετειγισμένα Ἐλευσινιακὰ ἀνάγλυφα.

Ἄν ἦν ἄλλη ἡμέρα ἦττον ἐπίσημος, καὶ πρὸ πάντων ἂν ἦν μετὰ τὴν ἕκτην πρυτανείαν, ἴσως θὰ εὐρίσκομεν διὰ σκηνίδων κεκλεισμένην τὴν ἀγοράν (55). Ὁ ὄχλος θὰ συνέρρει ἐπίσης, ἀλλὰ, κατὰ φυλὰς διαιρούμενος, διὰ δέκα εἰς τὸ σκηνίδωμα ἠνεωγμένων πυλῶν, καὶ οὐχὶ πρὸς ἀγορασμὸν ἢ πανήγυριν. Γέρων ῥακενδύτης ἀπαντᾷ παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς Ἀντιοχίδος ἀνδρα τὴν ὄψιν ἐπίσημον, καὶ προτείνων αὐτῷ ὄστρακον, « γράψον, τῷ λέγει, ἐνταῦθα τὸ ὄνομα Ἀριστείδης ». — « Καὶ τί ἔχεις πρὸς τὸν Ἀριστείδην; » ἐρωτᾷ ἐκεῖνος, ἱλαρῶς μειδιῶν — « Ἐνοχλοῦμαι νὰ τὸν ἀκούω πάντοτε δίκαιον ». Καὶ γράφει ὁ Ἀριστείδης, καὶ τὸ ὄστρακον εἰς τὸν σωρὸν μετὰ τῶν ἄλλων ῥιφθέν, ἀποτελεῖ τὸν ἀπαιτούμενον ἀριθμὸν τῶν ἑξακισχιλίων. Ἀπέρχεσαι, ὦ δίκαιε, εἰς παραμυθίαν τοῦ φθόνου τῶν μικρῶν ἀντιπάλων σου (56), ἀπέρχεσαι εὐλογῶν τὴν πατρίδα ἣτις σὲ ἀποβάλλει, καὶ διδάσκων δι' εὐγενοῦς παραδείγματος, ὅτι ὁ χρηστὸς ἀνὴρ ἀσκεῖ τὴν ἀρετὴν δι' ἑαυτήν, οὐχὶ διὰ τὸν μισθὸν τῆς.

Ἐν τούτοις δ' ἡ ναῦς ἡ τὸν πέπλον φέρουσα, παραμείψασα μετὰ τὸ Ἐλευσίνιον τὸν οὐ μακρὰν κείμενον ναὸν τῆς

(54) Περὶ Ἰάσου, Στρ6. ΙΔ, 2.

(55) Λεξ. Ῥητ. λ. Κυρία. — Σχολ. Ἀριστοφ. Ἰππ. 852.

(56) Πλούτ. Θεμιστ. 22.

Ἰλίου πύργου ἢ Ἐλευθοῦς, τὴν νῦν ἐκκλησίαν ἀγίου Ἐλευθερίου ἢ Γοργοπίκου, στρέφεται ἐφ' ἑαυτῆς, καὶ διὰ τῶν ὑψηλοτέρων προΐουσα τῆς πόλεως, διέρχεται πρὸ τοῦ Πρυτανείου, καὶ ὑπὸ τὰς Μακρὰς Πέτρας, τὴν βόρειον ταύτην τῆς Ἀκροπόλεως ὁρρύν, εἶτα δ' ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τὸν ἱερὸν τῆς Ἀγραύλου, τὸ Ἀνακεῖον, τὸ Πελασγικόν, καὶ δεξιῶς μὲν ἀφιεῖσα τὴν Θόλον, ἧς ἀνωτέρω ἴστανται τὰ γάλματα τῶν Ἐπωνύμων, ἡρώων τῶν δέκα φυλῶν, τὸ Βουλευτήριον τῶν πεντακοσίων, τὸ εἰς κοινὸν ἀρχεῖον προωρισμένον Μητροῶν, ἐν ᾧ κυλίνει ὁ Διογένης τὸν πίθον του, καὶ τὸν ἱερὸν ναὸν τοῦ Πατρῶου Ἀπόλλωνος τὸν παρὰ τὸ περισχοίνισμα τῶν δώδεκα Θεῶν, ἀριστερῶς δέ, τὰ δύο ἄντρα, τὸ τοῦ Παρὸς καὶ τὸ τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος, ἐλλιμενίζεται τέλος ὑπὸ τὸν Ἀρειον Πάγον, ἔνθα ἡ πομπή, τὸν πέπλον μόνον λαβοῦσα, ἀνέρχεται εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἵνα καταθέσῃ αὐτὸν εἰς τὰ γόνατα τῆς πολιούχου Θεᾶς.

Ἴδου τὰ Προπύλαια ταῦτα, ἡ πολυτελὲς πεντάπυλος εἰσοδος, ἡ διαδεχθεῖσα τὴν τῶν Πελασγῶν Ἑννεάπυλον, καὶ δεξιῶς μὲν, ἐπὶ τοῦ πύργου, ἔχουσα τὸν ὠραῖον ναῖσκον, παρ' ᾧ ἡ Νίκη, μετὰ τὸν ἐν Μαραθῶνι θρίαμβον, ἀπέθεσε τὰ πτερὰ της, ἀριστερῶς δὲ τὸ οἶκημα τὸ περιέχον ἔργα μεγάλων ζωγράφων. Οὐδὲν προτείχισμα ἀποκρύπτει τὴν τῶν δωρίων καὶ ἰωνίων στοῶν αὐτῆς ἐναρμόνιον εὐκοσμίαν. Αἱ γυναῖκες τῶν Ἀθηνῶν, ὀργισθεῖσαι ποτὲ ὅτι οἱ σύζυγοι αὐτῶν προσεῖχον περισσότερον εἰς τὸν πόλεμον παρὰ εἰς αὐτάς, ὕψωσαν κατ' αὐτῶν σημαίαν ἐπαναστάσεως, καὶ κατέλαβον τὴν Ἀκρόπολιν. Μάτην ἠγωνίζοντο οἱ ἄνδρες νὰ ἐκπολιορκήσωσιν αὐτάς διὰ πυρπολήσεως τῶν πυλῶν, διότι γενναίως ἠμύνοντο, Ἀχελώους ὕδατος αὐτῶν καταχέουσαι. Ὁ Κινησίας ὅμως, εἰς τῶν πολιορκη-

τῶν, ἐπὶ πολὺ δὲν ἀντέσχεν εἰς τὴν αὐστηρότητα τοῦ πολεμικοῦ νόμου, καὶ ἐλθὼν ἐκάλεσε πρὸ τῶν πυλῶν τὴν καλὴν Μυρρίνην, καὶ ἐζήτει διαλλαγὴν, καὶ τῇ ἐπρότεινε νὰ δραπετεύσωσιν εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός, τὸ ὑπὸ τὰ Προπύλαια. Ἡ ἀστεία αὕτη τοῦ κωμικοῦ ἐπίνοια θὰ ᾔην ἀδύνατος, ἂν ἔξωθεν τῶν Προπυλαίων ὑπῆρχε καὶ ἄλλος περίβολος. Ἡ πολυτελής δ' ἀναβάθρα, περὶ ἧς οὐδὲν μνημεῖον ἢ συγγραφείως χωρίον τῆς κλασικῆς ἐποχῆς μαρτυρεῖ, ὠκοδομήθη ἐπὶ Ῥοιμιτάλκου ἄρχοντος, ὑπὸ Αὐγούστου καὶ Ἀγρίππα, ὧν τ' ἀγάλματα ἀνήγειρεν ὁ δῆμος εὐγνωμονῶν ἐπὶ τοῦ παρὰ τὴν ἄνοδον ὑψηλοῦ τούτου βάνθρου, τοῦ ἄλλοτε ἄλλους ἀνδριάντας φέροντος, ἴσως τοὺς τῶν υἱῶν τοῦ Ξενοφῶντος, καὶ χαλκοῦν προσέτι νόμισμα κόψας εἰς μνήμην τῆς κατασκευῆς αὐτῆς. Ὤκοδόμησε δὲ τὰ Προπύλαια ὁ Μνησικλῆς ἐν πέντε ἔτεσιν, ἀντὶ δώδεκα ἑκατομμυρίων δραχμῶν (57).

Ἀλλ' ἡ πομπὴ ἀναβαίνει.

« Ὅψεσθε δέ· Καὶ γὰρ ἀνοιγομένων ψόφος ἤδη τῶν Προπυλαίων » (58).

Ἴδετε τὴν θαυμαστὴν καὶ πολὺῦμνον ἄκραν (59), ἣτις ἐφαμίλλως τῇ φύσει κοσμηθεῖσα ὑπὸ τῆς τέχνης, ἔστι πᾶσα ἱερά (60), πᾶσα ἀναθημάτων καὶ ἀγαλμάτων ἀνάπλεως, αὕτη ἄγαλμα καὶ ἀνάθημα τοῖς Θεοῖς (61). Οἱ Πελασγοὶ πρῶτοι τὴν ἰσοπέδωσαν καὶ ἐτείχισαν, διὸ καὶ ἄφ' οὗ ἔτι ὁ Κίμων ἀνωκοδόμησε τὸ νότιον αὐτῆς τεῖχος, παρέμεινε τῷ βερείῳ ἢ ἐπωνυμία τοῦ Πελασγικοῦ, καίτοι μετὰ τὰ Μη-

(57) Ἀρπ. λ. Προπύλαια ταῦτα.

(58) Ἀριστοφ. Ἰππ. 1326.

(59) Αὐτ.

(60) Δημ. Πρπρσθ. ρε'.

(61) Ἀριστείδ. Παναθην. σ. 149.

δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους διὰ παντοίων λίθων ἐν σπουδῇ
 ἐπισκευασθέντι. Ποία ἔκπληξις τοῖς ὁρῶσι, ποία θαύματα
 ἔσθαι ἂν τὸ βλέμμα στραφῇ! Ἀδύνατον νὰ ἐπιθεωρήσωμεν,
 καὶ δὲ καὶ νὰ ἰδῶμεν, πάντα τ' ἀναρίθμητα ταῦτα ἀριστουρ-
 γήματα, ἃ παρήγαγε τῆς τέχνης ἡ ὑψηλοτάτη ἔμπνευσις
 καὶ τὸ καθαρώτατον αἶσθημα. Ἀλλὰ πῶς ἐν βλέμμα καὶ
 νὰ μὴ ῥίψωμεν εἰς τὸν Προπύλαιον τοῦτον Ἑρμῆν καὶ
 τὰς σεμνὰς ταύτας Χάριτας; Ὁ γλύπτης αὐτῶν ἦν αὐτὸς
 ὁ Σωκράτης, ὅστις ἀπὸ τῆς ἀσκήσεως τοῦ ὑπερτάτου κα-
 λοῦ, ὑψώθη εἰς τοῦ ὑπερτάτου ἀγαθοῦ τὴν ἀδελφὴν ἔν-
 νοιαν. Παρ' αὐταῖς ἵσταται ἡ Κλειδοῦχος Ἀθηνᾶ τοῦ Φει-
 δίου, καὶ ἐντὸς τῶν Πυλῶν ἡ χαλκῇ Λέαινα, μνημεῖον
 πατριωτικῆς ἀρετῆς καὶ γυναικείου ἡρωϊσμοῦ. Ταύτην τὴν
 χαλκῇν Ἀθηνᾶν, ὑπὸ τὴν μεσημβρινὴν στήλην τῆς ἔσω
 στοᾶς, ἀνήγειρεν ὁ Περικλῆς, εὐχαριστήριον τῇ Θεᾷ, ἣν
 ἐπωνόμασεν Ὑγείαν, διότι κατ' ὄναρ τῷ ἐδίδαξε πῶς νὰ
 ἰάνῃ ἓνα τῶν οἰκοδόμων τῶν Προπυλαίων, ἐκ τῆς ὀροφῆς
 αὐτῶν πεσόντα καὶ συντριβέντα. Εἰς τοῦ Κρησίλου τὸν
 χαλκοῦν ἐκείνον Διῦτρεφῆ, τὸν κατατετοξευμένον, διακρί-
 νονται τὰ τελευταῖα ἔχνη τῆς σβεννυμένης ζωῆς (62). Πρὸς
 τὰ δεξιὰ δ' ὁ μέγας χαλκοῦς ἵππος, ἐξ οὗ φαίνονται προ-
 κύπτοντες ὀπλοφόροι, ἐστὶν ὁ Δούριος, ἀνάθημα μὲν Χαι-
 ρεδήμου τοῦ υἱοῦ Εὐαγγέλου, οἰκέτου τοῦ Περικλέους, ἔρ-
 γον δὲ Στρογγυλίωνος· πρὸς τ' ἀριστερὰ δέ, τὸ μέγα χαλ-
 κοῦν τέθριππον ἀνετέθη εἰς μνήμην τοῦ πρώτου με-
 γάλου πολεμικοῦ τῶν Ἀθηνῶν κατορθώματος. Ποῖον δὲ
 θαῦμα καλλιτεχνίας καὶ χαλκοπτικῆς ἡ κολοσσιαία αὕτη
 Ἀθηνᾶ, ἡ τεσσαρακοντάπηχυς, ἥς ἡ αἰχμὴ καὶ ὁ λόφος
 προσλάμπουσιν ὑπὲρ τὸν Παρθενῶνα τοῖς καταπλέουσιν

(62) Πaus. Α, 22. — Pl. XXXIV, 19. — Ant. Hell. I. N. 42.

ἐκ Σουνίου, ἥς δὲ τὸ ἀρειμάνιον ἦθος καὶ ἡ προτεταμένη ἀσπίς ἐμποιοῦσι τρόμον τοῖς κατὰ τῆς πόλεως ἐπερχομένοις ἐχθροῖς! Αὕτη ἐστὶ τοῦ Φειδίου ἡ *Πρόμαχος*, ἡ ἐκ τῆς ἀποταμιευθείσης δεκάτης τῶν ἐν Μαραθῶνι λαφύρων κατασκευασθεῖσα. Τὴν μακρὰν δ' ἐκείνην τῶν συμπλεγμάτων σειράν, τὴν κοσμοῦσαν τὸ Κιμῶνιον τεῖχος ὑπὲρ τὸ Θέατρον διὰ παραστάσεως τῶν μαχῶν κατὰ τῶν Γιγάντων, τῶν Ἀμαζόνων, τῶν Περσῶν καὶ τῶν Γαλατῶν, προσήνεγκε δῶρον ταῖς Ἀθήναις ὁ μεγαλοπρεπῆς Ἀτταλος.

Ἄλλ' ἀπὸ τῶν λαμπρῶν καὶ μυρίων τούτων ἔργων τῆς γλυπτικῆς ἀποσπᾷ τὴν προσοχὴν ἡμῶν τὸ θαυμάσιον τῆς ἀρχιτεκτονικῆς μεγαλουργημα, ὁ Παρθενών, ὅστις στέφει τὴν Ἀκρόπολιν ὡς ἡ Ἀκρόπολις στέφει τὴν πόλιν. Ὁ Ἴκτινος ὠκοδόμησεν αὐτόν, ἀξίαν κατοικίαν τῆς περιφήμου χρυσελεφαντίνης Ἀθηνᾶς τοῦ Φειδίου, καὶ οὐδέποτε ἡ τέχνη παρήγαγέ τι ἐράμιλλον ἢ τοῦ ναοῦ τούτου ἢ τοῦ ἐνιδρυμένου ἀγάλματος. Ἡ ὄψις αὐτοῦ ἀπὸ τῶν Προπυλαίων ἔστι πρὸ πάντων καταπληκτικὴ, διότι, ὑπερέχων αὐτῶν καθ' ὅλον τὸ ὕψος τῶν κιόνων αὐτῶν, παρίστησιν ἡμῖν συγχρόνως, ἐν ᾧ εἰσερχόμεθα, τὴν ἀνάπτυξιν δύο πλευρῶν, μεθ' ὅλου τοῦ πλούτου τῶν κιονοστοιχιῶν καὶ τῶν γλυφῶν αὐτῶν. Συμπληροῦν δὲ τὴν μεγαλοπρεπῆ θέαν, ἐκτείνει πρὸς τ' ἀριστερὰ ἐπίσης δύο πλευρὰς τὸ διὰ Καρυατίδων, δι' ἰωνικῶν κιόνων καὶ διὰ χαριεστάτων ἀνθεμίων περιττῶς κεκοσμημένον Ἐρεχθεῖον, ναὸς διπλοῦς, τὸ σεβασμιώτατον καὶ ἀρχαιότατον τῶν ἐγγωρίων ἱερῶν, θέατρον τῆς ἔριδος μεταξὺ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς περὶ τῆς κυριαρχίας τῆς γῶρας, περιέχον καὶ τοῦ μὲν τὸ φρέαρ καὶ τὰ τῆς θείας τριαίνης ἔχνη, καὶ τῆς δὲ τὴν ἐλαίαν, προμήτορα πάντων τῶν ἐλαιῶνων τῆς Ἀττικῆς, καὶ προσέτι

ὁ οὐρανόςθεν πεσὼν ἔδος τῆς Πολιάδος, καὶ τοὺς τάφους
τῶν γηγενῶν Ἐρεχθέως καὶ Κέκροπος.

Ἄλλ' αἱ θυσίαι ἐπερατώθησαν, καὶ παρεδόθη ὁ πέπλος
τῇ ἱερείᾳ. Τὸ τῆς Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος ἀφίδρυμα, τὸ
ἐπὶ τοῦ Παρθενῶνος, ναὸς ὃν οὐ μέγας, οὐδὲν ἔχει νῦν μᾶς
ἀναχαιτίση. Ἀπὸ δὲ τοῦ ὀπίσω τοῦ Παρθενῶνος περιφε-
ροῦς ἐκείνου ναΐσκου τῆς Ῥώμης καὶ τοῦ Λυγούστου, ὡς
ἐργου δουλικῶν ἡμερῶν, καὶ προϊόντος ταπεινωθέντος φρο-
νήματος, ἀποτρέψωμεν μᾶλλον τὰς ὄψεις.

Ἀφ' οὗ λοιπόν, τῆς πομπῆς ἀπελθούσης, ἔρημος ἔμεινεν
ἡ Ἀκρόπολις, καταλίπωμεν αὐτὴν καὶ ἡμεῖς. Ἄν δὲ, πρὸ
τῶν ἱερῶν τῆς Γῆς καὶ Χλόης, τῆς Παρθένου Ἀφροδίτης
καὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ διαβάντες, προσαναβῶμεν τὴν κορυ-
φὴν τοῦ Μουσείου, ἐνθα ἐτάφη Ἀντίγονος ὁ Φιλόπαππος, ὁ
ἐκγονος τοῦ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐκθρονισθέντος βασιλέως τῆς
Κομμαγενῆς, ἔξομεν χαρμόσυνον θέαμα, ἀφ' οὗ ἐπῆλθεν ἡ
νύξ, τὸν ἔξω Κεραμεικὸν ὅλον διατρεχόμενον ὡς ὑπὸ χιλιά-
δων διαττόντων ἀστέρων, ἀπὸ τοῦ βωμοῦ τοῦ Προμηθέως
ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ μέχρι τοῦ Διπύλου, διότι εἰς συμπλήρω-
σιν τῆς πανηγύρεως τελεῖται αὐτόθι νυκτερινὴ λαμπαδη-
δρομία (63).

Ἄλλ' ἂν θέλωμεν νῦν ἰδῶμεν καὶ τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα
ὑπὲρ τὸν Λυκαβητόν, ὡς ὁ Μέτων τὸν ἔβλεπεν (64), ἀνα-
βῶμεν ἅμ' ἔω τὸν ἐν Μελίτῃ ὑψηλὸν (65) ἀλλ' ὀμαλὸν ἐκεῖ-
νον λόφον, τὸν προσεχῆ τῷ Μουσείῳ καὶ τῇ ἀγορῇ πρὸς
τὴν Πειραικὴν πύλην (66), τὸν μόνον δ' ἀφορῶντα συγχρό-

(63) Ἀρπ. — Σουλδ. — Ἡσύχ. — Φώτ. — Φαβορ. λ. Λαμπαδηδρομία. —
Bekk. Anecd. gr. I, σ. 277.

(64) Φιλόχ. ἐν Σουλδ. λ. Μέτων.

(65) Πλούτ. Νικ. Ζ. — Ἀριστοφ. Ἰππ. 312 κτλ.

(66) Πλούτ. Θησ. ΚΖ. — Θεμ. ΙΘ.

νως πρὸς τὰ Προπύλαια, τὴν θάλασσαν καὶ τὸν Ἄρειον Πάγον(67). Τίς ἦν οὗτος ὁ πλήρης λάκκων, πιθακνίων καὶ οἰκοπέδων; Ἴδού προσκρούει ὁ ποῦς ἡμῶν εἰς ἐνεπίγραφον λίθον, φέροντα ἐν ἀρχαίοις γράμμασι τὰς λέξεις· α' Ὁρος Πυκνός». Εἰς ταύτην τὴν κορυφὴν συνεπυκνοῦτο τὸ πάλαι ὁ δῆμος, ἀφ' οὔτου, ὑπὸ Κλεισθένους ἴσως, ἐκ τῆς ἀγορᾶς μετηνέχθη αὐτόθι ἡ ἐκκλησία. Ἀλλ' ὁ Θεμιστοκλῆς κατέστρεψε τὸ ἀρελῶς μεγαλοπρεπὲς τοῦτο ἀνάκτορον τῆς κυριαρχίας τοῦ δήμου, ὁχυρῶν τὴν πόλιν, καὶ διήγαγε τὸ τεῖχος αὐτῆς δι' αὐτοῦ τοῦ τόπου τῶν συνελεύσεων, εὐθὺς ὀπίσω τοῦ βήματος. Ἔσπευσεν ὁμῶς νὰ διασκευάσῃ ἕτερον βῆμα, τοῦ πρώτου ἐπιφανέστερον, ἰσοπεδώσας τὴν ὑπ' αὐτὸ κλιτύν, τοὺς ὀγκώδεις λίθους, οὓς ἐξῆγε λατομῶν τὸ χωρίον, εἰς ἔρεισμα τῆς νέας πλατείας μεταχειρισθείς, καὶ ἐξ αὐτοφυοῦς βράχου τὸ μέγα βῆμα λαξεύσας, ὡς οἰωνιζόμενος ἄσειστον τὴν κρηπίδα τῆς τοῦ λόγου ἐλευθερίας. Ὅτε δ' οἱ μεταγενέστεροι εἶδον δύο βήματα, τὸ μὲν ἄνω, καὶ ἐπιβλέπον τὴν θάλασσαν μετὰ τὴν τοῦ τείχους κατὰπτωσιν, τὸ δὲ κάτω, καὶ ἀποβλέπον πρὸς τὴν ξηράν, ἐμυθολόγησαν τότε ὅτι οἱ Τριάκοντα ἀπέστρεψαν αὐτὸ ἀπὸ τῆς θεᾶς τῆς εὐρείας θαλάσσης, ἣτις ἠῦρυνε καὶ ἐξῆρε τῶν Ἀθηναίων τὸ φρόνημα, καὶ ἐξέκαιε παρ' αὐτοῖς τὸν ἔμφυτον ἔρωτα τῆς ἐλευθερίας. Ἐλεγον δὲ ταῦτα, ὡς ἂν ἦν δυνατὸν ἐκ τοῦ ἄνω βήματος νὰ ἐφαίνετο ἡ θάλασσα ἐν ὅσῳ τὸ τεῖχος διήρχετο ὀπίσω αὐτοῦ, ἢ ὡς ἂν ἦν ἀναγκαῖον εἰς τ' ἀληθῆ ἐγκλήματα τῶν αἰμοδόρων ἐκείνων τυράννων νὰ προστεθῶσι καὶ ἕτερα φανταστά, ὅπως καταστήσωσι τὴν μνήμην αὐτῶν ἀποτρόπαιον.

(67) Λουκ. Δις κατηγ. 9. — Ἀρπ. λ. Προπύλαια ταῦτα. — Αἰσχ. Πρπρσθ. κε'. — Ἀριστοφ. Ἰππ. 812. — Πλούτ. Θεμ. αὐτ.

Ἄλλοτε ἦν ὁ βράχος οὗτος τὸ πολιτικὸν κέντρον τῆς ἀγορᾶς. Ὄταν ἤρετο σημεῖον ἐν τῇ ἀγορᾷ (68) καὶ ἐκηλύττετο ἐκκλησία, ἔσπευδεν ἐνταῦθα ὁ δῆμος ὁ κυανοῦς (69), τὸ μεμιλωμένον φεύγων σχοινίον (70), ἢ μᾶλλον ἐπιθυμῶν τὸ τριώβολον (71), καὶ κατελάμβανε θέσεις ἐπὶ τῶν πετρῶν (72), τὸ πρῶτον ξύλον τοῖς Πρυτάνεσι καταλείπων (73). Ἀμα δ' ὁ κήρυξ, τὸ καθάρσιον ὕδωρ περιαγαγὼν (74), ἤρχετο εἰς τὸν Ὑπατον Δία, ὅστις ἦν ἰδρυμένος παρὰ τὸ βῆμα (75), καὶ ἀρὰς εἰπὼν κατὰ τῶν πονηρῶν καὶ τῶν δωροδόκων (76), ἡρώτα « τίς ἀγορεύειν βούλεται », τότε φωνὴ βροντώδης ἀντήχει ἀπὸ τοῦ βήματος, πόλεμον ἢ εἰρήνην τοῖς Ἑλλησιν ἐπισείουσα, καὶ ὑπέφρισε τὸ ἀκροώμενον πλῆθος, ὥς ὁ πόντος ὑπὸ πνεῦμα ἀνέμου (77), καὶ ἐκινεῖτο ἡ Ἑλλάς, καὶ ἔτεινον τὸ οὖς τὰ ἔθνη, ὧν ἡ τύχη ἐνταῦθα ἐκρίνετο. Ἄλλ' ἐπῆλθον ἡμέραι καθ' ἃς ἔρημος ἦν ἡ Πνύξ, καὶ βωβὸς ἔμεινεν οὗτος ὁ λίθος, μέχρις οὗ ἐθέρμανεν αὐτὸν αὖθις ἡ πρώτη τῆς νέας ἐλευθερίας ἀκτίς, καί, ὥς εἰς τὸν τοῦ Μέμνονος, ἀπέδωκεν αὐτῷ τὴν φωνήν.

Ἐν ᾧ δ' ἐνταῦθα κρατεῖ τοῦ βήματος (78) ἡ πολιτικὴ σπουδαιολογία, ἐκεῖ νοτίως ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν χρησιμοδοτεῖ

(68) Ἀριστοτ. Θεισμορ. 278, μετὰ Σχολ.

(69) Αὐτ. Ἰππ. 41.

(70) Αὐτ. Ἀχαρν. 22, μετὰ Σχολ. — Πολυδ. Η, 102.

(71) Ἀριστοτ. Ἐκκλ. 284, 315, 414.

(72) Αὐτ. Ἰππ. 783.

(73) Αὐτ. Ἀχαρν. 27.

(74) Αἰσχ. κ. Τιμάρχ. ζ'.

(75) C. I. N. 495-506.

(76) Δείν. κ. Ἀρισταγ. ς'.

(77) Δημ. Πρπρσδ. νγ'.

(78) Ἀριστοτ. Εἰρ. 679.

ἡ τοῦ δράματος Μοῦσα, οὐχὶ ἐνθα κάμπτονται αἱ συχναὶ ἐκεῖναι ἀψίδες τοῦ Ὠδείου, ὁ δὲ βαθύπλουτος Ἡρώδης ἀνήγειρε τῇ μνήμῃ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ῥηγίλλης, ἀλλ' ὑπὲρ τὴν στοάν τοῦ Εὐμένους καὶ τὰς Λίμνας, ἐν αἷς περὶ τὸ νῦν Νοτοκομεῖον ἦν τὸ Ἀθηναῖον, περιέχον χρυσελεφάντινον τὸν Διόνυσον, περίφημον ἔργον τοῦ Ἀλκαμένους. Ἐνταῦθα κατὰ χρόνους τακτοῦς, ἰδίως δ' ἐπὶ τῶν μεγάλων Διονυσιακῶν ἐορτῶν, συρρέουσιν ἔωθεν (79) αἱ τρεῖς μυριάδες τῶν Ἀθηναίων (80), καὶ οὐ μόνον οἱ πολῖται, οἵτινες, τὸ θεατρικὸν διώβολον λαβόντες (81), δίδουσιν αὐτὸ τῷ θεατρῶνῃ εἰς εἰσιτήρια, ἀλλὰ καὶ πλείστοι ξένοι ἐρχόμενοι τότε νὰ προσφέρωσι ταῖς Ἀθήναις τὸν φόρον τῆς ὑποταγῆς καὶ τοῦ θαυμασμοῦ αὐτῶν (82). Ἦδη καταλαμβάνονται τὰ ἐδῶλια, καὶ ἐπὶ μαλακῶν προσκεραλαίων (83) καθέζονται οἱ μὲν ἄρχοντες μετὰ τῶν ξένων πρέσβεων εἰς τὰς πρώτας κερκίδας (84), οἱ πολῖται καὶ αἱ πολίτιδες ἐν ταῖς μέσαις (85), οἱ δὲ λοιποὶ ξένοι εἰς τὰς τελευταίας (86), καὶ οἱ δοῦλοι ἴστανται ὄρθιοι εἰς τὴν ὑπεράνω τοῦ κοίλου στοάν. Ὁ Χορὸς ἤδη προχωρεῖ ὑπορχούμενος, καὶ ᾄδων περικυκλοῖ τὴν θυμέλην. Ἡ αὐλαία καταβιβάζεται. Ἐνδοξος ἡμέρα διὰ τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν! Ἀπὸ κοθόρνου ὁμιλοῦσι τῶν Θεῶν τὴν γλῶσσαν τὰ ἀνθρώπινα πάθη, καὶ ἐρμηνεῖς αὐτῶν εἰσὶν ὁ βαθὺς Σοφοκλῆς, ὁ τρυφερὸς Εὐριπίδης, ὁ δρι-

(79) Ἀριστοφ. Ὀρν. 784. — Αἰσχ. κ. Κτησ. κα'.

(80) Πλάτ. Συμπ. 4, Πιθανῶς ὅχι ὅλοι ὁμοῦ.

(81) Οὐλπ. εἰς Δημ. Ὀλυνθ. Α, α'.

(82) Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 510. 650, μετὰ Σχολ. — Ἰσοκρ. π. Εἰρήν. 29.

(83) Αἰσχ. κ. Κτησ. κα'. — Πρπρσβ. λη'. — Θεόφρ. Χαρ. Β.

(84) Αἰσχ. κ. Κτησ. αὐτ. — Ἀριστοφ. Ἰππ. 704.

(85) Ἀριστοφ. Ἐκκλ. 23, μετὰ Σχολ.

(86) Πολυδ. Θ, 44.

ὅς 'Αριστοφάνης. 'Εφ' ἡμέρας τινὰς (87) διήρκει ἡ εὐγε-
λῆς αὕτη τῶν ὑψίστων ἐμπνεύσεων σταδιοδρομία, ἥς ἄλλα
σὶν αἱ πάντων τῶν λαῶν χειροκροτήσεις, καὶ δόξα δι' αἰώ-
νων ἀθάνατος. Μεγάλη δὲ μάλιστα ἡ χαρὰ τοῦ χορηγοῦ,
οἷς ἰδίᾳ δαπάνη συνήγαγε καὶ ἐδίδαξε τὸν χορὸν τοῦ νι-
κήσαντος δράματος, οἷοτι ἡ νίκη κυρίως εἰς αὐτὸν ἀναφέ-
εται, καὶ εἰς αὐτὸν δίδεται τὸ ὑλικὸν αὐτῆς βραβεῖον, ὁ
Τρίπους. Τοῦτον αὐτὸς πρὸς τιμὴν ἑαυτοῦ τε καὶ τῆς φυ-
λῆς ἣ ἀνήκει καὶ ὑπὲρ ἥς ἐδαπάνησεν, ἀνατίθησι τοῖς Θεοῖς
ἐπὶ περιφανοῦς τινος βάσεως, ἣ πολλάκις καὶ ὄλου ναΐσκου
δίδωσι σχῆμα καὶ διαστάσεις (88). Οὕτως ἐπὶ 'Αλεξάνδρου
διεκόσμησεν ὁ Θράσυλλος εἰς περικαλλὲς μνημεῖον τὸ σπή-
λαιον τοῦτο τὸ ὑπὲρ τὸ Θέατρον, καὶ ἕτεροι πρὸς τὸν αὐ-
τὸν σκοπὸν ἀνήγειραν τοὺς ὑπὲρ τὸ σπήλαιον δύο κίονας,
καὶ ὁ Λυσικράτης τὸ χαριέστατον ἐκεῖνο στρογγύλον ναΐ-
διον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς πρὸς τὸ Πρυτανεῖον, ἥτις ἐκ τῆς σει-
ρᾶς τῶν κοσμοῦντων αὐτὴν τοιούτων μνημείων ὠνομάσθη
ὁδὸς τῶν Τριπόδων.

Δι' αὐτῆς ἀπέρχονται οἱ πλεῖστοι τῶν θεατῶν πρὸς τὸ
κέντρον τῆς πόλεως. 'Αλλ' ἡμεῖς πορευθῶμεν τὴν πρὸς τὴν
'Εννεάκρουνον, τὴν πηγὴν ἣν ἐκόσμησαν οἱ Πεισιστρατίδαι
ἐν τῇ κοίτῃ τοῦ 'Ιλισσοῦ, ἥτις δὲ πρὶν, καὶ μετὰ τὴν ἀκμὴν
τῶν 'Αθηνῶν, ἐλέγετο καὶ εἰσέτι λέγεται Καλιβρόη. Καὶ
πέραν μὲν αὐτῆς βλέπομεν ἐπὶ τῶν λόφων τὸν ναὸν τῆς
Εὐκλείας, τὸν τῆς Δήμητρος καὶ τοῦ Τριπτολέμου· ἐντεῦ-
θεν δὲ τὸ 'Ωδεῖον, ὃ ὠκοδόμησεν ὁ Περικλῆς ἐκ τῶν ξύ-
λων, ὡς ἐπιστεύετο, τοῦ Περσικοῦ στόλου, τῶν ἐκβρα-
σθέντων εἰς τὴν παραλίαν, πολυέδρον καὶ πολύπτυλον μετὰ

(87) Πλούτ. Εἰ πρεσβ. πολιτ. Γ. — Αὐτ. π. φυγ. Ι.

(88) Αὐτ. Νικ. Γ.

περιφεροῦς ὁροφῆς, κατὰ τὸ σχῆμα μάλιστα τῆς τοῦ Ξέρ-
ξου σκηνῆς, διὰ λόγους ἀκουστικούς. Ἀλλ' ἀντὶ πρὸς ταῦτα,
στραφῶμεν μᾶλλον πρὸς τὸν παρακείμενον περίβολον τοῦ
Ὀλυμπίου, τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου διπεριπτέρου ναοῦ,
εἰς οὗ τὴν οἰκοδομὴν τοσοῦτοι αἰῶνες συνετέλεσαν, καὶ το-
σοῦτοι συνέδραμον ἡγεμόνες, ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Δευκα-
λίωνος μέχρις Ἀδριανοῦ (89). Ἀποφύγωμεν ὅμως τὴν ἀλα-
ζόνα ταύτην πύλην, ἐφ' ἧς ὁ Ῥωμαῖος οὗτος διὰ τινὰ μι-
κροφιλότιμα δῶρα ἀξιοὶ μετὰ κόμπου νὰ ἐξώσῃ τὸν Θησέα
ἐξ Ἀθηνῶν, καὶ νὰ σφετερισθῇ τὰς μεγάλας σελίδας τῆς
ἱστορίας των. Ἐξέλθωμεν μᾶλλον τῆς πόλεως παρὰ τὸ Πύ-
θιον ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Ἰλισσοῦ, καὶ παρὰ τὸ Δελφίνιον, τὸ
δικαστήριον τῶν ἐνδίκων φόνων ἀπέναντι τῆς Θεάτρου πο-
λυτελεστέρας ἐκείνης χαράδρας, ἣτις ἦν τὸ στάδιον τὸ
Παναθηναϊκόν. Ὁ Λυκοῦργος διεσκεύασεν αὐτὸ πρῶτος
τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι, μετὰ ταῦτα δὲ διεκόσμησεν αὐτὸ
πλουσιώτατα Ἡρώδης ὁ Ἀττικός, δαπανήσας ἐκεῖ τὸ πλεῖ-
στον τῆς Πεντελικῆς λατομίας.

Δροσεραὶ εἰσὶ κατὰ τὴν δείλην αἱ ὄχθαι τοῦ Ἰλισσοῦ,
καὶ ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν ὥραϊος διαπρέπει ἐφ' ὑψηλοῦ ὁ ναὸς
τῆς Ἀγροτέρας Ἀρτέμιδος. Προσναβῶμεν τὸν ῥοῦν περι-
διαβάζοντες, καὶ πρὸς τῷ βωμῷ τούτῳ εὐξώμεθα ταῖς Μού-
σαις, ἵσως ἐπινεύσει αὐτῶν ἐντύχωμεν ὑπὸ τὴν ἀμφιλαφῇ
ἐκείνην πλάτανον τῷ Σωκράτῃ μετὰ τοῦ Φαίδρου παρὰ τὸν
εὖοσμον ἄγνον ἐπὶ τῆς πόης καθήμενον, τοὺς γυμνοὺς πό-
δας εἰς τὸ δροσερὸν ὑδάτιον λούοντα (90), καὶ ἐν ἀφελεί
λόγῳ τὰ ὑψηλότερα τῆς σοφίας καὶ τῆς ἀρετῆς διδάγματα
ἀφηγούμενον.

(89) Ἀριστοτ. Πολιτ. Ε, 11. — Vitruv. VII, Praef. — Πaus. Α, 18.

(90) Πλάτ. Φαῖδρ. σ. 229, 230. — Μάξ. Τύρ. 24, 4.

Ἄλλὰ μεταξὺ βαδίζοντες ἀφίχθημεν κατὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν περίπου σχολήν. Τὸν παρακείμενον μέγαν τοῦτον περίβολον τοῦ Λυκείου Ἀπόλλωνος διεκόσμησαν ὁ Πεισιστρατος, ὁ Περικλῆς, καὶ ἔσχατος ὁ Λυκοῦργος, εἰς πολυτελὲς γυμνάσιον ἀσκήσεων στρατιωτικῶν καὶ σωματικῶν, καὶ εἰς αὐτοῦ τοὺς τερπνοὺς περιπάτους ὁ μέγας Ἀριστοτέλης ἐνασκεῖ τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν, ὑψῶν αὐτὴν ἀπὸ τῆς ὕλης εἰς τὰ αὔλα, ἀπὸ τῶν ὑστέρων εἰς τὰ πρότερα, ἀπὸ τῆς πλάσεως εἰς τὸν πλάστην.

Τοῖς περιπατητικοῖς ὁμῶς συγγενόμενοι, μὴ ὀκνήσωμεν καὶ ἡμεῖς πρὸς τὸν περίπατον. Εἰς τὸ σύνδενδρον τοῦτο χωρίον, τὸ ὑπὸ τὸν τάφον τοῦ Ἰσοκράτους, ἀναγνωρίζομεν τὸ *Κυνόσαργες*, γυμνάσιον καὶ αὐτό, ἐν ᾧ ἀσκοῦνται οἱ νόθοι, ἀλλὰ νόθοι ὡς ὁ Θεμιστοκλῆς, οἱ ἡμιπολιταὶ τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἐν ᾧ φιλοσοφοῦσιν οἱ οὐχ ἥττον νόθοι τῆς Σωκρατικῆς σοφίας θιασῶται, οἱ μετὰ τὸν Ἀντισθένη τὴν λατρείαν τῆς ἀκράτου ἐλευθερίας μέχρι τῆς κυνικῆς ἐκφυλίσαντες ἀναιδεΐας. Τὸ χωρίον τοῦτο, ἱερὸν ἄλλοτε τοῦ Ἡρακλέους, τοῦ ἥρωος τῆς σωματικῆς δυνάμεως, μετεποιήθη εἰς Μονὴν τῶν Ἀσωμάτων δυνάμεων, ὅτε καὶ τὸ ὄλον θρησκευμα ἀπὸ ὕλικου ὑψώθη εἰς αὔλον. Ἐνταῦθα, ἐπανερχόμενοι τροπαιοῦχοι ἐκ Μαραθῶνος ἐστρατοπέδευσαν οἱ Ἀθηναῖοι, ὅπως καλύπτωσι διὰ ξηραῶς τὴν πόλιν, καὶ ἐπιβλέπωσιν ἐξ ὕψους τὸ Φάληρον, πρὸς ὃ ἔπλεεν ὁ στόλος τῶν Μήδων.

Ἡ ἐξακολούθησις τῆς ὁδοῦ κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν ἤθελε φέρει ἡμᾶς εἰς τοὺς ἐν Ἀλωπεκῇ ωραίους Κήπους τῆς Ἀφροδίτης, ὧν κατὰ μέρος διετηρήθη ἐν τοῖς Ἀγγελοκήποις καὶ ἡ καλλονὴ καὶ τὸ ὄνομα. Ἀλλ' ἂν, πρὸς δυσμὰς στραφέντες, ὑπὸ τὰς δένδροστοιχίας τῆς λεωφόρου τοῦ Πανεπιστημείου καὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ Σταδίου, «πορευθῶμεν ἐκ Λυκείου εὐθὺς τῆς Ἀκαδημίας τὴν ἔξω τεῖχους ὑπ'»

αὐτὸ τὸ τεῖχος»(91), θέλομεν, ἐπὶ τὰ ἔχνη τοῦ Σωκράτους κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν βαίνοντες(92), ἀφίχθῃ μέχρι τέλους εἰς τοὺς δύο γυμνοὺς γηλόφους, ὧν ὁ μὲν ἀφιέρωται ταῖς *Εὐμερίσιν*, ὁ δὲ τῷ *Ἰππίῳ Ποσειδῶνι*(93), δοξασθεὶς διὰ τῆς ἐπιδημίας τοῦ Οἰδίπου, καὶ μάλιστα διὰ τῆς Μούσης τοῦ Σοφοκλέους. Τὸ δ' ὀπίσω αὐτῶν τερπνὸν καὶ σύμφυτον ἐκεῖνο ἄλσος(94), ὁ κῆπος τοῦ Ἐκαδήμου, διετήρησε μέχρις ἡμῶν τὸ περίφημον αὐτοῦ ὄνομα δι' ὅλων τῶν αἰώνων τοῦ σκότους καὶ τῆς δουλείας. Ἐκεῖ, μεταξὺ τῶν βωμῶν τῆς Ἀθηνᾶς, τῶν Μουσῶν καὶ τοῦ Ἑρωτος(95), ὑπὸ τὰς εὐσκίους πλατάνους, καὶ παρὰ τοῦ Κηφισοῦ τὰς αὐπνους καὶ νομάδας ῥοὰς(96), ἀνὴρ πολίος, διὰ τοῦ φλογεροῦ βλέμματος καὶ διὰ τῆς χειρὸς δεικνύων τὸν οὐρανόν, ἐξηγεῖ εἰς ἐνθουσιῶσαν ὁμήγυριν, διὰ φωνῆς ἧς ἡ γλυκύτης ἀμιλλᾶται πρὸς τὴν τῆς ἀηδόνης, τὴν πλάσιν διὰ τοῦ πλάστου, τὰ ὕστερα διὰ τῶν προτέρων, καὶ κηρύττει μόνην ἀλήθειαν τὴν ιδέαν, τὰ δ' ὄντα σκιάς αὐτῆς καὶ εἰκόνας, καὶ διὰ τῆς προφητικῆς ἐμπνεύσεως τῆς μεγαλοφυΐας διαβλέπει ὑποφώσκουσιν τὴν πρώτην αὐγὴν τῆς πολυφώτου ἡμέρας, ἣτις μετ' αἰῶνας μέλλει δι' ἀποκαλύψεως νὰ ἐπιλάμψη ἐπὶ τὴν γῆν. Ἡ Ἀκαδημία καὶ τὸ Λύκειον, ὡς κεῖνται εἰς τὰ δύο ἀντίθετα ἄκρα τοῦ κύκλου τῆς πόλεως, οὕτω κατέχουσι καὶ τὰ δύο πέρατα τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, καὶ αἱ διδασκαλῖαι αὐτῶν ἀλλήλας συμπληροῦσαι, διὰ τῆς πράξεως τὴν θεωρίαν, τὴν πείραν διὰ τῆς ἐμπνεύσεως, ἀπαρτίζουσι τὸν χρυσοῦν κύκλον τῆς ὑπερτάτης ἀλη-

(91) Πλάτ. Λύσ. 1.

(92) Πλάτ. Λύσις, 1.

(93) Σοφοκλ. Οἶδ. ἐν Κολ. 55. — Πaus. Α, 30.

(94) Σοφ. αὐτ. — Διογ. Λ. Γ, 7.

(95) Paus. Α, 30. — Σχολ. Σοφ. Οἶδ. ἐν Κολ. 57.

(96) Σοφ. αὐτ. 674.

είας, πρὸς οὗ τὴν περιφέρειαν τείνουσιν ὡς ἀκτῖνες πάντα τῆς γῆς τὰ φιλοσοφήματα.

Ποῖοι χρόνοι καὶ ποῖα θαύματα! Ὅπου στραφῶμεν, φιλόσοφοι συζητοῦσι τὰς ἀνωτάτας θεωρίας ὧν ποτε ἐπελήθη ἄνθρωπινος νοῦς, πολιτικοὶ ἄνδρες μεγαλύνουσι δι' ἀρετῆς καὶ συνέσεως τὴν πατρίδα, στρατηγοὶ δοξάζουσιν αὐτήν, συγγραφεῖς εὐρίσκουσιν ἐν τῷ λόγῳ τὸ ἄκρον ὄριον τοῦ καλοῦ, καλλιτέχναι διαικονίζουσιν αὐτοῦ τὸν τύπον ἐν χροιαῖς, ἐν λίθῳ καὶ ἐν μετάλλῳ· καὶ τοσοῦτον ἀναρίθμητα πυκνοῦνται τ' ἀριστουργήματα, ὥστε « *Οὐ δύναμαι δηλῶσαι καθ' ἐν ἑκάστον. Ἡ γὰρ Ἀττικὴ Θεῶν ἐστὶ κτίσμα καὶ προγόνων ἡρώων* » (84).

Τοιαύτη, ὡς ἐν ἀμυδροτάτῳ φωτογραφήματι, ἦν τῆς πόλεως ταύτης ἡ παλαιὰ καὶ ἐξαίσιος ὄψις. « *Αἶδ' εἶς Ἀθῆναι, Θησέως ἡ πρὶν πόλις* » (85). Βεβαίως ἂν ἀπὸ τοῦ φωταυγοῦς ἐκείνου θεάματος στρέψωμεν τεθαμβωμένον τὸ βλέμμα εἰς τὰ πέριξ ἡμῶν, θέλουσι μᾶς φανῇ σκοτεινὰ καὶ εὐτελεῖ τὰ παρόντα· ἀλλὰ μὴ λησμονῶμεν ὅτι μικρὸν ἔτι ἀπέχομεν τῆς ὑσπληγγοῦς τοῦ πολιτικοῦ σταδίου ἡμῶν. Ὑπάρχει δ' ἴσως καὶ ἕτερον τὸ βραδύνον τὴν πρόοδον, ὅτι οὐκ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ ἐν διακαεῖ πίστει μετὰ τοῦ ἱεροῦ Ἀποστόλου λέγοντες· « *οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν* » (86). Διὰ ταῦτα οὔτε δίκαιον, τὰ νῦν πρὸς τὰ τότε παραβάλλοντες, νὰ καταβαλλώμεθα ὑπὸ δυσθυμίας, οὔτε ἔμφρον καταβαλλόμενοι νὰ ὀκνῶμεν. Τὰ μεγαλεῖα τῶν ἐθνῶν δὲν αὐτοσχεδιάζονται, οὐδ' ἀπόνως ἐπιτυγχάνονται. Μακρὰν μὲν ἔτι ἀπέχομεν τῆς ἀνθηρᾶς τῶν προγόνων ἀκμῆς, ἀλλὰ δι' ἡρωϊκῶν ἀγώνων κεκτήμεθα

(84) Ἡγησ. ἐν Στρ6. 396.

(85) Ἐπιγραφή ἐπὶ τῆς πύλης τοῦ Ἀδριανοῦ.

(86) Παύλου πρὸς Ἑβρ. ΙΓ, 14.

τὸ σπέρμα ἐξ οὗ βλαστάνει ἡ ἀνθησις. Ἡ ἐλευθερία ἡμῶν ἐρρίζωθη εἰς αἷμα μαρτύρων, καὶ ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ θρόνου καὶ τῆς εὐνομίας δύναται νὰ ἐπαναφέρῃ τὰ θαύματα τῶν παλαιῶν ἡμερῶν. Ταύτην καὶ τὴν ἐλπίδα ἀποτυποῖ κυρίως ἡ σήμερον τελουμένη μνήμη τῆς ιδρύσεως τοῦ Πανεπιστημείου, διότι τὸ Πανεπιστημεῖον ἔστιν ἡμῖν τοῦ μέλλοντος τὸ ταμεῖον καὶ ἡ πρωτίστη ἐγγύησις. Ἐξ αὐτοῦ ἐκρέουσι τὰ ζωοπάροχα τῆς παιδείας νόματα, ὧν ἄνευ ἡ γνησία ἐλευθερία ταχέως μαραίνεται· ἐν αὐτῷ παρασκευάζονται καὶ ἀσκοῦνται ἄξιοι αὐτῆς λειτουργοί, καὶ ἐν αὐτῷ αἶρεται τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας τὸ φρόνημα εἰς τὸ ὕψος τῶν παραδειγμάτων τῆς ἀρχαιότητος. Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν ἐνδόξοις μάχαις ἀπέδειξαν ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἀπώλεσαν τὴν τῶν προγόνων ἀνδρίαν. Ὑμῖν δέ, ὦ νέοι τρόφιμοι τοῦ Πανελληνίου τούτου διανοητικοῦ ἐστιατορίου, ὑμῖν ἐναπόκειται, ὅταν σχολάζῃ ἡ τῶν πολέμων σημαία, ν' ἀποδείξητε ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ φρὴν, καλῶς καὶ δεόντως καλλιεργουμένη, δύναται ἐπίσης νὰ ἐπαναδείξῃ καὶ τὰς μεγάλας τῶν προγόνων ἀστυκὰς ἀρετάς. «Ἔστιν ὑμῖν . . . τοὺς προγόνους, οὓς ἐπαινεῖτε δικαίως, ἔργῳ μιμεῖσθαι. Καὶ γάρ, εἰ μὴ τὰς μάχας, μηδὲ τὰς στρατείας, μηδὲ τοὺς κινδύνους, ἐν οἷς ἦσαν ἐκεῖνοι λαμπροί, ἐν τοῖς νῦν συμβαίνει μιμεῖσθαι καιροῖς, . . . ἀλλὰ τὸ γ' εὖ φρονεῖν αὐτῶν μιμεῖσθε. Τούτου γὰρ πανταχοῦ χρεία» (87). Ταῦτα σὰς ἐπαναλαμβάνω μετὰ τοῦ μεγαλοφώνου τῆς ἀρχαιότητος ῥήτορος, διότι ὡς ἡ ἐν μάχαις ἀνδρία, οὕτω καὶ ἡ φρόνησις καὶ ἡ ἀρετὴ μεγαλύνει καὶ δοξάζει τὰ ἔθνη· καὶ ἂν οὐδετέρων ὀλιγωρήσωμεν, οὐδὲν κωλύει νὰ ἐλπίσωμεν μέλλον τοῦ παρελθόντος ἐφάμιλλον.

(87) Δημοσθ. π. Περρσβ. ρδ'.

